

Адыгэ макъ

№ 101 (19615)

2010-рэ ильэс

МЭФЭКУ
ЖЪОНЫГЪУАКІЭМ и 27-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

ЖъоныгъуакІэм и 27-р —
библиотекаэхэм я Урысые маф

Адыгэ Республикэм ибиблиотекаэхэм яІофышІэхэу лъытэныгъэ зыфэтшыхэрэр!

Шъуисэнхъат епхыгъэ мэфэкІым — библиотекэхэм я Урысые мафэ фэиІ тышгъуфэгъуиІо!

Джырэ библиотекэр дунзе цивилизацияем игъэхъэгъэ игъхьаІэхэм зыкІэ ащыи. Лъуэсхэм яакъылрэ якультурнэ-тарихъ кІэдрэ яхъар-зынэиц игыпкыгъу ар цыт, наукэмрэ творчествэмрэ яхъумакІу, просветительскэ гунч ыкІи цыфлэгъыпкыым ищыкІэгъэ къэбарыр ІэкІэхъанымкІэ амалышІуххэм ащыи.

Джырэ Урысыем библиотекэхэм пшгъэрлтыныхо цыярІ, цыфыгъэ ишпхъэ дахэхэм къафэгъэгъэгъыгъэным имызакоу, демократическэ обществоу лъэгъпІэ инхэм анэсыцтыым игъэгъыпкІи ахэр лъэгъэгъу хъунхъэ фэе.

Республикэм ипашхэм тапэкІи лъэшэу анаІэ тырагъэтыцт библиотекэхэм язтегъэгъыпкыан, мылгъу-техникэ лъэныкъомкІэ ящыкІагъэхэр аІэкІэгъэхъэгъэнхэм ыкІи нэмыкІэхэм.

Библиотекэхэм яІофышІэхэу лъытэныгъэ зыфэтшыхэрэр! Тарихъ шІэгъымырэ культурымрэ ишъурагъумакІоу ренэу ишъуцы-тыгъ ыкІи ишъуцыт. Шъуигъуэтыныгъэ, ишъуичаныгъэ, ишъуиІэп-Іэгъыгъэ Адыгеим икультурнэ гъэхъагъэхэм джыри нахъ ахъхъо-нымкІэ яшІуагъэ къызэрэкІоштыым тищыхъэ тель.

Іофзу ишъуыфэгъэзагъэм гъуэтыныгъэ, творческэ еІолІакІэ зэрэфышгъуиІэм ишІуагъэкІэ гъэхъагъэхэр ишъуиІынхъэ ишъолгъэ, ащ пае инэу тышгъуфэраз. Псауныгъэ пытэ, насип, шыІэкІэшІу ишъуиІэнэу, Адыгэ Республикэмрэ здыттигъэ Хэгъэгъуицоу Урысые Федерациемрэ яфедэ зыхълэ ублэгъишІу нстэуми гъэхъагъэхэр ащы-ишъуиІынхэу ишъуфэтэлэ!

Адыгэ Республикэм и Президентэу
ТХЪАКІУШЫНЭ АСЛЪАН
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
и Тхъаматэу Анатолий ИВАНОВ

Адыгэ Республикэм ІофшІэнымкІэ ыкІи социальнэ хэхъоныгъэхэмкІэ и Министерствэ иунашъу

Адыгэ Республикэм ІофшІэнымкІэ ыкІи социальнэ хэхъоныгъэхэмкІэ и Министерствэ и Административнэ регламентэу «Къэралыгъо пшгъэрлхэр гъэцэкІэгъэнхэмкІэ административнэ регламентхэр ыкІи къэралыгъо фэіо-фашІэхэр ягъэгъотыгъэнхэмкІэ административнэ регламентхэр Адыгэ Республикэм зэрэщызэхъагъэуцохэрэ ыкІи зэрэщызэхъагъэуцохэрэ шыкІэм ехылагъ» зыфиІорэм зэхъокІыныгъэхэр фэшІыгъэнхэм фэгъэхъыгъ

КІуачІэ зиІэ законодательствэм диштэу гъэгъыжыгъэн гу-хълтым пае ыкІи Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет номерэу 143-рэ зытэтэу 2007-рэ ильэсым шышгъхъэІум и 13-м ышІыгъэ унашъоу «Къэралыгъо пшгъэрлхэр гъэцэкІэгъэнхэмкІэ административнэ регламентхэр ыкІи къэралыгъо фэіо-фашІэхэр ягъэгъотыгъэнхэмкІэ административнэ регламентхэр Адыгэ Республикэм зэрэщызэхъагъэуцохэрэ ыкІи зэрэщызэхъагъэуцохэрэ шыкІэм ехылагъ» зыфиІорэм тегъэгъыжыгъэу унашъо сэшІы:

1. Адыгэ Республикэм ІофшІэнымкІэ ыкІи социальнэ хэхъоныгъэхэмкІэ и Административнэ регламентэу «Поствакцинальнэ кыныгъохэр гражданхэм къазыфыкыокІэхкІэ зытыгъо къэралыгъо пособиехэр ыкІи мазэ къэс ахъшэ компенсациехэр афэгъэуцугъэнхэр ыкІи ятыгъэнхэр» зыфиІоу Адыгэ Республикэм ІофшІэнымкІэ ыкІи социальнэ хэхъоныгъэхэмкІэ и Министерствэ номерэу 98-рэ зытэтэу 2010-рэ ильэсым мэлылгъфэгъум и 15-м ышІыгъэ унашъомкІэ ыухъэгъэм къыкІэлъыкІорэ зэхъокІыныгъэхэр фэшІыгъэнхэу:

Едзыгъоу «Административнэ процедурэхэр» зыфиІорэм ия 5-рэ едзыгъо гуадзэу «Заявление къэзытыгъэм ехылаІэгъэ къэбархэр документациер учет шыгъэ-нымкІэ банкым хэлъхъэгъэнхэр ыкІи ахъшэ зэраратыцт тхылъхэр гъэхъабырыгъэнхэр» зыфиІорэм ипунктэу 5.5-м хэт гушІы-хэу «Министерствэм ибюджет» зыфиІохэрэр гушІыгъэу «Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет» зыфиІохэрэмкІэ эблэхъу-гъэнхэу.

2. Мы унашъор Адыгэ Республикэм ІофшІэнымкІэ ыкІи социальнэ хэхъоныгъэхэмкІэ и Министерствэ исайт игъэхъэгъэнэу.

3. Урысые Федерацием исубъектхэм янорматив-правовой актхэм яфедеральнэ регистрэ хэгъэхъэгъэным ыкІи республикэ гъэгъэтхэмрэ мазэ къэс кыдкІырэ сборникэу «Адыгэ Республикэм ихэбзэ Зэхъугъоыгъ» зыфиІорэмрэ кыхыгъэуцугъэ-ным апае мы унашъор афэгъэ-хыгъэгъэнэу.

Министрэу
Н. С. ШИРОКОВА.
къ. Мыекъуапэ,
жъоныгъуакІэм и 21-рэ,
2010-рэ ильэс
N 139

АР-м и КЪЭРАЛЫГЪО СОВЕТ — ХАСЭМ

ЕплъыкІабэ кыраІотыкІыгъ

Тыгъуасэ, жъоныгъуакІэм и 26-м, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм зичэзыу я 48-рэ зэхъыгъо иІагъ. Шэны зэрэхъугъэу, ащ иІофшІэн хэлъжыагъэх Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхъакІушынэ Аслъан, федеральнэ инспектор шъхьаІэу Адыгеим шыІэ Лшы-жъу Адам, Премьер-министрэу КъумпІыл Мурат, министрэхэр, суд ыкІи правэуэхъумкІо органхэм яІыкІохэр, нэмыкІхэу зэхъыгъом рагъэблэгъагъэхэр.

Мызэгъоугъм зэхъыгъом иповесткэ иныгъэп, Іофыгъо 22-рэ ныІэп хагъэуцогъагъэр. Апэрэ ыкІи яІонэрэ еджэгъухэм ате-лгытэгъэ законопроектхэу ахэм 8 ахътыгъ, джаш фэдэу республикэ программэхэм зэхъокІыны-гъэхэр афэшІыгъэнхэм, нэмыкІ Іофыгъохэм депутатхэр ахэплагъэ, ифэшшошэ унашъохэр ашІыгъэх.

УплъэкІун лъэныкъомкІэ фитыныгъэу яІэхэр къызыфагъэфедэхъэ, аужырэ лъэхъаным зэхъ-

сыгъохэм яповесткэхэм ренэу ахагъэуцох депутатхэм къаІэ-тыгъэ упчІэхэм АР-м и Правительствэ иІыкІохэм джэуапхэр къазыщаратыжы рэ Іофыгъоу «Правительствэ сыхъаткІэ» зэджагъэхэр. Зигугъу къэтшырэ зэхъыгъом ащ тегъэгъыжыгъэу щыхэллагъэх Адыгэ Республикэм игъоухэм язгытэ ыкІи тапэкІэ гъогу хъызмэтым хэхъоны-гъэхэр егъэшІыгъэнхэм игугъа-плэу шылэхэм. Министрэхэм я Кабинет ыцІэкІэ а Іофыгъом кытегушылагъ псэолъэшІы-нымкІэ, транспортымкІэ, гъогу ыкІи коммунальнэ хъызмэтхэм-кІэ министрэу Валерий Карта-мышевыр.

Депутатхэм къаІэтыгъэ Іофы-гъор кыныгъошхоу зэрэщы-тыр кыушыхъатыжъу, такыкъ 25-у повесткэм шагъэнэфэгъа-гъэм ычІыпІэкІэ сыхъатитІу псаум ащ тегушылагъэх. Къы-ныгъохэм язэхъфын хэлъжыа-гъэх депутатхэм ямызакоу, Пре-зидентыр, Премьер-министрэр,

Упрдор «Кубань» зыфиІорэм иинженер шъхьаІэу зэхъыгъом кырагъэблэгъэгъэ Сергей Про-копенкэр. Депутатхэм упчІабэ къатыгъ, еплъыкІэ зэфэшхъаф-хэр кыраІотыкІхъэ къэгъушыла-гъэхэр къахэкІыгъэх. КІэкІэу къэпІон хъумэ, гъогухэм язгытэ уигъэрэгъэнэу зэрэщымытым зэ-ригъэгъумэкІхэрэм ехылаІагъэу депутатхэм бэ къаІагъэр.

Республикэм игъоухэм тхъа-мыкІэгъуабэ къазэрэгъэхъэрэм уигъэрэгъэнэу зэрэщымытым имызакоу, ащ дыкІыгъоу ахэр гъэтэрэгъыгъэнхэм мылгъоу пэ-Іуагъахъэрэм ренэу кызырэгъы-кІэрэр, тапэкІи ащ тегын хъумэ, ыужкІэ нахыбэу мылгъу апэІу-гъэхъэгъэн фаеу зэрэхъуштыр гушыІаухыгъэ зауІэкІэ кыпІо-тыкІын плъэкІыштэп. Арышъ, ыужкІэ а Іофыгъом кыфэдгъэ-зэжышъ, ащ ехылаІагъэ тхыгъэу къэдгъэхъабырыштым нахъ игъэ-кІотыгъэу мы кыныгъор кы-щызэхъатфышът.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Адыгэ Республикэм къэралыгъо гъэгъыкІэ иІэ хъунымкІэ гъэхъагъэхэр зеришІыгъэхэм, общественнэ-политикэ, научнэ-ушэтын ІофшІэным чанэу зэрахъагъэрэм афэшІ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тамыгъэу «Закон. Пшгъэрлэ. Щыфыгъ» зыфиІорэр фагъэшшошагъ Бэджэнэ Мурат Базрыкыо ыкъом, къэралыгъо учреждениеу «Гуманитар ушэ-тынхэм апылэ Адыгэ республикэ институтэу Т. М. КІэрацэм ыцІэкІэ щытым» тарихъымкІэ иот-дел инаучнэ ІофышІэ шъхьаІэ.

«Адыгэ макъэм» узэрэкІэтхэщт шыкІэу щыІэхэр

Почтэр
къызфэбгъэфедзэ
индексир: 52161
мэзихым сомэ 399-рэ

ФэгъэкІотэныгъэ зилэхэм
индексир: 52162
сомэ 380-рэ чапыч 88-рэ

Корпоративнэ
кІэтхакІэр
Мыекъуапэ дэт органи-
зациехэм кыратхыкІы эк-
земплари 10-м кышыгъэ-
жыагъэу сомэ 200-кІэ

ООО-у
«Адыгея-Ин-
терсвязь»
зыфиІорэм
соми 150-кІэ
ушыкІэтхэн
плъэкІышт,
ащ икиоск
чІэпхыжыын
хъумэ

Шъуфая къэбар
шъхьаІэмэ
шъуащыгъозэнэу?

Арымэ,
шъуклатх
«Адыгэ макъэм»!

Редакци-
ем дэжъ
щыт
киоскым
ушыкІатхэмэ
ыуасэр
соми 138-рэ

Научнэ Еджэнхэр шызэхашцэгъагъэх

Музейхэр Адыгэ Республикэм икультурэ иклэсэн пытэх. Ахэм историкэ-культурнэ ыкIи художественнэ клэныр ашыгуагъ, аш ишлуагъэкIэ лIэшлэгъу-хэм къаклоцI лъапкым илэ хьугъэ байныгъэхэм цыф зэфэшхьа-фыбэм зыфагъэнэлоссэн альэкIы, лъапкь шIэжыр ахэм аухьумэ, шылэныгъэ лъэныкыуабэмкIэ шIэныгъэхэр ачIэогъуатэх.

Ямини III-рэ лIэшлэгъукIэм музейхэм, анахьу историкэ-краеведческэхэм, ямэхьанэ зыкIылтхыгъ. Ахэр нахь зетегъэпсыхьагъэ, кIуачIэ ялэ хьугъэх, шьолгырым исоциальнэ-экономическэ шылаклэ зыкIэзIэтыгъэнымкIэ республикэм имузейхэм язытет зэхуагъуагъыгъуэ зэбгъашIэмэ, шлуагъэ хэлъу бгъэфедэн зэрэплэкIыштыр хагъэунэ-фыкIы.

Жьоныгуакулэм и 25-м, АР-м и Лъапкь музей я II-рэ Научнэ Еджэнхэр шыкIуагъэх. Мы Iофтхьабзэм республикэм ыкIи Мыекъуапэ ямузейхэм яIофышIэхэр, Адыгэ республикэ институтуэ гуманитар ушэтыным афэгъэзагъэм, тарихь ыкIи культурэ саугъэтхэр къуэхумэгъэнхэмкIэ Къэралыгъо инспекцием къарыкIыгъэхэр шылагъэх. Конференциер къызылуи-

хыгъ ыкIи зеришагъэ Лъапкь музейм идирикторуэ Джыгуна Фатимэ.

АР-м культурэмкIэ иминистрэ иапэрэ гуадзэу Нафиса Васильевам Iофтхьабзэм хэлэжэхэрэм шлуфэс къарихыгъ, къафэгушлуагъ. Музей IофшIэныр зыгъэлъашыштыр шьошэ амалыкIэ къызырэхьагъгъэр, ятIонэрэу мыщ фэдэ конференциер зэрашIырэр, мастер-классхэр къызырагъэлъагъохэрэр дэгъукIэ афилъэгъугъ. Республикэм ит музейхэм яметодическэ гупчэу шыт Лъапкь музейм узэплъын, бгъэшIэгъон икIун зэрэчIэ-лъыр, экспозицие байхэр зрагъэпсыхэрэр, ахэм хэшIыкI афырылэу къызылIотэрэ научнэ IофышIэхэр зеришIэхэр игушы-лэ къыхигъэшыгъ. Ращэжыгъэ гухэлъыр дахэу зэшлуахынуэ къафэлъэлъагъ.

Мы министерствэ дэдэм

иIофышIэ шьхьалэу, музейхэм афэгъэзагъуэ Шьхьэлэхэо Светланэ музейхэм альапсэ гъэпытэгъэнымкIэ, зыкIэзIэ-лэтыгъэнымкIэ, Iофыгуагъуэ къэтэджихэрэр научнэ лъапсэм тетэу зэшIохыгъэнхэмкIэ шIэныгъэлэжыгъэр къыздегъэлэгъэнхэр, яIофшIагъэхэм, яеплъыкIэхэм гъунэ алыфыгъэныр, гупшысэ зэхэфыгъэр гъогу занкIэ тецгъэнымкIэ IэубытыпIэшIоу ылытагъ.

Лъапкь музейм идириктор игуадзэу Шэуджэн Налмэс конференцием иIофшIэн секциипIымы зэрашIыштыр шьы-кIэм, ахэр темэ-темэу зэрэзетэуыгъэхэм ашигъэгъозагъэх. Адыгэ Республикэм и Лъапкь музей научнэ-методическэ гупчэу зэрэшытым епхыгъуэ, шьолгыр музейбэмэ якъэу-хьумэнкIэ ыкIи якъэлэтынкIэ научнэ-методическэ лъапсэ ягъэгъотыгъэным фэшI, я II-рэ Научнэ Еджэнхэр зэрэ-зэхашагъэхэр къылуагъ. Ахэм якIэух зэфэхьысыжхэмкIэ материалхэр ыкIи научнэ статыхэр зыдэт сборник къызырэдэгъэкIыштыр къыхигъэ-шыгъ.

Конференцием экIэмкIи тарихь лъэныкыо зэфэшхьафхэмкIэ доклад 50 фэдиз къы-шашыгъ. Музей IофымкIэ ыкIи лъапкь шIэныгъэмкIэ, тарихьымкIэ ахэр гъозэплэ дэгъугъэх.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.
Сурэтхэр конференцием Iэшынэ Аслан къышты-рихыгъэх.

«Адыгэ макъэмрэ» «Советскэ Адыгеимрэ» районым кIоштых

Республикэ гъэзетитIоу «Адыгэ макъэмрэ» «Советскэ Адыгеимрэ» яредакциехэр мазэу тызыхэтым и 28-м Тэхьутэмыкыое районым кIоштых. А мафэм, сыхьатыр 14-м къышчыублагъуэ 18-м нэс, ахэм журналистхэм юристыр ягъусэу райсоветыр зычIэт унэм обществен-

нэ приемнэ къышчызIуахыштыр. Районым инепэрэ шылаклэ зыфэдэм, Iо-фыгъоу шылэхэм, цыфхэр зыгъэгумэкIыхэрэм е зыгъэразэхэрэм заша-гъэгъозэныр, ахэр гъэзет нэжIубгъо-хэм къашыралотыкIыныр ары пшгъэ-рылэ шьхьалэу Iофтхьабзэм изэхэ-щакIохэм зыфагъэуцуужыгъэр.

КIэлэцIыкIухэм апае путевкэхэр

АР-м икIэралыгъо учреждениеу унагъом ыкIи кIэлэцIыкIухэм социальнэ Iэпылэгъу ятыгъэнымкIэ чIыплэ Гупчэу Красногвардейскэ дэтым кIэлэцIыкIухэм языгъэпсэ-фыгъо уахьтэ изэхэщэн мэкъу-огъум и I-м ригъэжыштыр. Адыгеим, Краснодар ыкIи Ставрополь край-

хэм яIэзэплэ-зыгъэпсэфыпIэхэм агъэкIонхэу путевкэхэр зэрэшылэ-хэмкIэ макъэ ащ къегъэIу. ЗыцIэ къыраIуагъэхэм ашышхь санато-риехэу «Шапсыгъэр», «Звездочкэр», «Салютыр», лагерьхэу «Туристыр», «Зубренок» зыфиIорэр, нэмыкI-хэри.

Лъэмыдж тыралъхьэ

тых. «Вантовэ» зэпырыкIыпIэр къы-хьашт мэкъуогъу мазэм ыгузэгъу-хэм адэжэ аухыныш, гъэстыны-пхьэмрэ псымрэ къызырыкIоштыр тыралъхьанхэ гухэлэ яI. Лъэмы-джым Мыекъопэ районымкIэ мэхьэнэ ин зериIэм уехьырэжышжы-нэу шытэп.

Троллейбусым пандус иIэшт

Сэкъатныгъэ зилэу ежэ-ежырэу мызекIошгъухэрэм апае троллейбус Адыгеим икIэлэ шьхьалэ шатлуп-шынуэ мы мафэхэм агъэхьазыры. МТУ-м испециалистхэм троллей-бусым коляска ихьапIэ фашIы. Къалэм иэкономикэ хэхьоныгъэ ышIыным фэшI Iофтхьабзэу зэшлу-хыштыхэм къадыхэлъытагъуэ ащ пэлухьашт ахьшэр агъэнэфагъ.

ПстэумкIи ихьапIэм ишIын сомэ мини 150-м ехьу предприятием ты-ригъэкIодагъ. Троллейбусыр сэ-къатныгъэ зилэхэм къыхахырэ мар-шрутым тырагъэхьашт. Къэлэ адми-нистрацием испециалистхэмрэ сэ-къатныгъэ зилэхэм яорганизацие илIыкIохэмрэ ащ здытегушIыгъ. ТапэкIи мыщ фэдэ троллейбусхэм яшIын лъагъэкIотэшт.

Къалэр агъэкIэжы

Адыгэжалэ агъэкIэбзэным ыкIи агъэкIэжыным фэшI шIыхьаф джырэблагъэ шызэхашцэгъагъ. Ма-зэм къыклоцI псэупIэ-коммунальнэ хьызмэтшIапIэм иIофышIэхэм къа-лэр зрагъэкIэбзагъэм имызакъоу,

этажыбэ хьурэ унэхэм яшагъухэм, къэлэ гупчэм ит площадым, саугъэ-тым дэжэ чыгъ зэфэшхьафхэр, къэгъагъэхэр бэу ашагъэтIысыгъэх. ПстэумкIи чыгъ 1800-мэ ыкIи къэ-гъэгъэ 4000-мэ къалэр къагъэдэхэшт.

Кавказым къэкIоштых

Иорданием ит адыгэ спутник телеканалэу «Нарт-ТВ» зыфиIорэм илIыкIохэр непэ, жьоныгуакулэм и 27-м, Мыекъуапэ къэсыштых. МэфишIымы къыклоцI журналистхэр ятарихь чIыгуужэ шылэштых. Телеканалэу «Нарт-ТВ-м» ижурналистхэм къагъэхьазырырэ къэ-тынхэм ашIогъэшIэгъонэу тилъэпкъэгъухэр яплыхь.

ЗрагъэнэфагъэмкIэ, журналистхэр Мыекъопэ закъоп зыдэшы-лэштхэр. Непэрэ мафэхэм яхьулэу адыгэхэм ящылэклэ-псэукIэ зы-фэдэм фэгъэхьыгъэ материалхэр хышлуцIэ Шапсыгъэм, Къэрэшэ-Цэрджэсым, Къэбэртэе-Бэлъкъарым къащаугъоштыр.

НЫБЭ Андор.

ГЪЭМЭФЭ ЗЫГЪЭПСЭФЫГЪОР

Миллиони 111-м ехьу пэлъагъэхьашт

Мы илэсым къышцэгъэжы-гъуэ кIэлэцIыкIухэм ягъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо лъэхьанэ епхы-гъэ Iофтхьабзэхэр экIэ ежэ субъектхэр ары зыфэгъэзагъуэ хьурэр. Адыгэ Республикэм гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо кампани-ер шызэхэщэгъэныр зипшгъэ-рылгыр IофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоныгъэмкIэ Мини-стерствэр ары.

Республикэм ит учреждениеу псауныгъэр гъэпытэгъэным епхы-гъэхэр экIэ 2010-рэ илэсым игъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо кам-пание къыхагъэлэжыгъэнхэу рахьу-хьагъ. Джащ фэдэу, Минводо исанаториехэм ашышхьым кIэ-лэцIыкIухэр агъэкIоштых. Пэ-шIорыгъэшэу къызыралыта-гъэмкIэ, кIэлэцIыкIухэм языгъэ-псэфыгъо лъэхьанэ изэхэщэн сомэ миллиони 111-м ехьу пэлъа-гъэхьашт, нэбгырэ мин 25-мэ япсауныгъэ агъэпытэгъэным иамал-хэр арагъэгъотыштых. Мары илэсым пыкIыгъэ мазэхэм къа-клоцI кIэлэцIыкIу 1061-м чIыплэ зэфэшхьафхэм япсауныгъэ ашагъэпытагъ.

Тызыхэт илэсым къышцэгъэ-жыгъуэ гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо кампанием изэхэщэн зэхьокIы-ныгъэхэр фэхьыштых. Адыгэ Республикэм IофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоныгъэмкIэ и Министерствэ тызэрэщигъэгъо-загъэмкIэ, кIэлэцIыкIур зыгъэ-псэфыплэ чIыплэм кIоным пае путевкэр зэратырэм (ны-тыхэм

е IофшIапIэу ахэм ашыщ зышы-лажыгъэрэм) ащ ыуасэ илахь гъэ-нэфагъэ лъытыгъэ ышIыштыр. Iоф зышIэрэ ны-тыхэм якIэлэцIы-кIухэм путевкэу къаратырэм ыуасэ е ащ шыщ Iахь Iоф-шIапIэм къызырэфатлупшышты-гъэр (социальнэ страхованием-кIэ Фондыр ары къызытышты-гъэр) джы шагъэзыягъ.

КIэлэцIыкIум путевкэ къыра-тыным пае джы пэлъу тхылыр зэпхьыллэн фаер цIыфхэр социальнэу къуэхьумэгъэнхэмкIэ Гупчэу узышыпсэурэ чIыплэм шыIэр ары. Ащ лэлъу тхылыр зышцыхьыллэгъэ мафэм чэзым ушыхагъэуцощт, ау илэсым зэ нылэп путевкэр къызыратырэр. Мы илэсым чэзыур къызынэ-мысыхэрэр къыкIэлъыкIорэ илэсым «ахьыжыых».

ЫпкIэ лъамытэу путевкэхэр зэратыштыхэри къыхагъэшых. Ахэр шылэныгъэм чIыплэ кIын ригъэуцогъэ кIэлэцIыкIухэр, гъот макIэ зилэ унагъохэу гуры-тымкIэ нэбгырэ тельгытэу хахьоу яIэр урыпсэунымкIэ анахь ахь-шэ макIэу Адыгэ Республикэм шагъэнэфагъэм нэмысыхэрэм ашапIухэрэр ары.

Сыд фэдица путевкэм ыуасэ шыцэу нэмыкIэхэм (ны-тыхэм е ахэр зышылэжыгъэр IофшIапIэ-хэм) атын фаеу шытыр? Гуры-тымкIэ нэбгырэ тельгытэу хахьоу яIэр урыпсэунымкIэ анахь ахь-шэ макIэу агъэнэфагъэм ипро-центи 100-м къышцэгъэжыгъуэ

процент 200-м нэсэу къызылэкла-хьэхэрэм путевкэм ыуасэ ипро-центи 10 атынэу шыт, процент 200-м ехьоу къызырыхьэрэ уна-гъохэм арыс кIэлэцIыкIухэу пу-теvkэ зэратыхэрэм апае ащ ыуасэ ипроцент 30 рагъэгъэзэжыын фае.

Путевкэм ыуасэ шыщ Iахьым зырагъэгъэзэжыгъэрэр ар (путев-кэр) цIыфхэр социальнэу къэу-хьумэгъэнхэмкIэ Гупчэм къызы-шаратырэ мафэр ары.

Адыгэ Республикэм IофшIэ-нымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоны-гъэмкIэ и Министерствэ ипрес-скулъыкыу къызыриIорэмкIэ, мы-рэуштыу путевкэхэм ауасэ зэрэ-псаоу е ащ шыщ Iахь ны-тыхэм е ахэр зышылэжыгъэрэм аты зы-хьукIэ зэлукIорэ мылкъур нэу-жым апэлъагъэхьашт путевкэ-хэм ящэфын, кIэлэцIыкIухэм зызышагъэпсэфыштыр чIыплэхэм зэрэащтыхэм ыкIи къызыращэ-жыштыхэм.

Лъэшэу тэгугъэ мы зэхьокIы-ныгъэхэр пэрыохушхоу мыхьун-хэу, республикэм шыпсэурэ кIэ-лэцIыкIухэм ягъэмэфэ зыгъэ-псэфыгъо кампание ифэшлуа-шэм тетэу зэхэщэгъэнэу.

ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.

ЧЫГУЛЭЖЬХЭМРЭ ГЪЭТХЭ ГУБГЪО ЮФШИЭНХЭМРЭ

Кошхьэблэ районэу бэмышлэу тыздэшылагъэм мэку-мэщымклэ игъэlorышлэлэ кызыррэщыталуа-гъэмклэ, лэжыгъэ зэфэшхьафхэм якъэхы-жынклэ гъэхъагъэу ашлэхэрэм анахь злэхъышлэ хэлхэм ащышх Эджэркъое къоджэ псэуплэм щы-зэхэщэгъэх мэкумэщышлэ-фермер хьызмэтшлэ-плэхэр. Бжыхъасэхэмр гъэхъасэхэмр къарахы-жырэ лэжыгъэмклэ районым щыпэрытхэм ясаты-рэ ахэр хэтых.

Мыгэ а лъэныкъомкIэ ялофхэм язытэт тызыкIэупчIэм, мэкъу-мэчымыкIэ район гъэlor-рышIапIэм испециалистхэм кытатIуагъ мы илъэсымы еджэркыуаехэм ялэжыгъэ хъасэхэр зрагъэбгъоштхэм ярыхыгъэ зэретельыр. Къоджэ псэупIэм кыгъэгъунэрэ губгъом тыхэмэ IофшIагъэу ялэхэр кытлэгъунхуу иго кы-зэрэфальэгъуымэ тыргъуа-зэзэ тежабгъэ Еджэркыуае.

Кошхьаблз тиклыгъуу тэкло
кьоджэ гьунэгъум. Асфалыт
гъогум ыбгъуитлуклэ коц хъсэ
шлагьохэу тешлэшлэ зилэхэмрэ
жьогъэ зэгъафэгъэху шлуцлэ-
рымэр зытырихыгъэрэмрэ кьа-
щэльагъох. Еджэркьуае тынэ-
мысыпшэ тызкъллгъэ жьогъэ
чълплэ мыным кьыщеклуклэ-
рэ агрегатэр нэлпъэгъум кьы-
редзэ. А чълплэм тыщылкълэ
Еджэркьое кьоджэ псэуплэм
ипашэ игуадзэу мэкъумшэ Ю-
фыгъохэм афэгъэзэгъэ Фэкьол
Мурат. Тизэдгъуылгъу жьогъэ
хъэсапэм шетэгъажьэ.

— **Мурат, таанэрэ илгээс-хэм афэдэу мыгги иштуулэ-жыгыгэхээр бэгьонхуу ты-штууфэлгало. Ар кыянжу-дэхуным игугьанлэ кьаты бжыгыбасэхэми, гээтхээс чыланхуу чыгузм енжу-гьэклүхээрэми.**

— Тикъоджэ псэуплэ чыгу жьокIуплэ гектар 3100-рэ кы фэгъэзагъ, — кырегъажэ Мурат ялофхэм къатегушы- Iэныр. — Ащ шыщэу гектар 930-м бжыхэ коцыр къашэкIы, рапсым гектари 122-рэ еубы- ты. Тифермерхэм гъэрекло бжыхэ хъэу апхыгъэ шылэп, пстэумкIы гектари 9 нылэп.

— Сыда ар кызыхэкIы-
гъэр?

— Хээм уасэ зэримы! хэм пае лэжыгыгэм тичыгулэжы-хэм агу фэкложырэп. Мыль-кур, кфуачлэр, уахэтэр мыма-клэу тырагэжкфуадэхээ хэу аугтожыкхэрэм изы килограмм сэмэ зытгуш нахэ зыклэмы-хыклэ, зэрар фэшъхаф зи кы-хэжырэп. Джары фермерхэм тыгэггаээр кыагэжкфыныр кызкфылахырэр. Мыгъатхэ ахэм рахъухагэ а техническэ лэжыгыгэ шлагъоу осэ шуклае зилэм гектар 1900-рэ рагъуу-бытынэу. Етлани а лэжыгыгэм нахэ энэцлынхэм фэзышэхэ-рэр кыуаджэм шышъэ Мамы-

Гектар мин 90-м ехъу апхъыгъ

Гьэтхэсэ зэфэшгьафхэм
ялхын республикэм гьунэм
щыфэкIуагь. ПстэумкIи
гектар мини 103-м ехьул
ахэр ащанхьынэу агьэнэфа-
гьэмэ, ащ ипроцент 87-мэ
чылапхьэр арагьэкIугь. Рай-
онхэу гьэтхасэхэр анахьы-
бзу зыщанхьыгьэхэр: Джа-
дзэр — гектар мин 27,4-рэ,
Шэуджэныр — гектар мин
14,7-м ехьул, Красногвардей-
скэр — гектар мин 14,7-рэ,
Коцхьаблэр — гектар мин
14,6-м ехьул. МыщкIэ анахь
ауж кьинагьэх Мыекьонэ
районьмрэ кьалзу Мыекьуа-
нэ кьепхыгьэ хьызмэтишIа-
лэхмэр. Ахэм планэу ялэр
зрагьэцэкIагьэр процент
63-рэ.

Республикэм мэкыу-мэщымкIэ и Министерствэ кызыртыгъэмкIэ, жъоныгъуакIэм и 26-м ехуылIу республикэм игубгъо-хэм лэжыбыгъэ къызытыщт гъэтхасэхуэ гектар мин 11,5-рэ фэдиз ащанхыгъ. Джащ фэдэу лэжыбыгъэ къызытыщт натрыфэу анхыгъэр гектар мини 6,5-м къеху.

Гээрэг 10 елгытыгэмэ, мыгьатхэ пьнджыр нахыбзу апхыгыг. Тыгуасэ ехулуу ац рагзуубытыгэ чыгур гектар 3759-рэ. Пьндж чылапхээр Тэхуэтэмыкьое районым гектар 2369-м, Красногвардейскэ районым гектар 1240-м ыкIи Шэу-

**джэн районым гектари
150-м ащарагъэкIугъ.**

Тапэрэ ильэсхэм афэдэу
мыгьи республикэм игуб-
гьохэм зинахьыбэ аща-
пхьыгьэр тыгьэгьазэр ары.
Аш тыгуьасэ ехьуллэу
пстэумкIи гектар мин
66,7-рэ фэдиз рагьэубытыгь,
ар гьэркIо гьатхэ ащ фэдэ
уахтэм ехьуллэу апхьы-
гьагьэм нахь гектар ми-
нитфым ехьукIэ нахьыб.

Тапэрэ илгээсхэм ялгы-
тыгэмэ, мыгьатхэ нэш-
хьырбыдзэу республикэм
ацашлагьэри нахьыб. Ты-
гьуасэ ехьулэу ахэр гек-
тар 1365-мэ ацашлагьэ, ар
гьэрэклорэм нахьы гектар
900-м ехьуклэ нахьыб.

**ныпхъэмкІэ сыдым шъуи-
Юф тета?**

— Къоджэ псэупIэм чIыгум зэрыдэлэжьэщтхэ, лэжьыгъэу къафэкIыгъэр зэрыIуахыжъыщт

— Бжыхьасэхэм яЛухы-
жын зыщыфэжьэщтхэ
уахътэр ащ фэдиэу чы-
жьэжьэп, комбайнэху
ахэр зэрэшьюугьойжьыщт-

жыыгъэр щигъэтIылынышъ,
кышциухъумэнэу иIэп. Ар зы-
фаер бжыхъасэр зыщыIуихы-
жыырэ чIыпIэм щичэныр ары,
ау уасэр мэкIэ дэдэ зыхъукIэ,

Еджэркъуаехэми яІахьышІу халъхьэ

рыкьо зэшхэм агъэпсыгъэ дэгъэшI заводым тыгъэгъазу зэкIэ аугъоижьырэр зэрищэфырэр ары.

— Ащ фэдиз гектар
пчъагъэмэ тыгъэгъазэр
ащышъунхьыгъаха?

— Гектар 1400-м ехьүмэ тыгъэгъэзз чылапхьэр арагъэ-кӀугъ, къэнагъэм ихьхын мэфэ заул ишыкӀэгъэжьыр. Зы мэфэ ЮфшӀэгъүм ом изытет тызэ-пимыгъүмэз, гектары 150-м къышымыкӀэу агрегат зытфыкӀэ хэтэлъхъэ. (Ащ тыз-щылапхьэр жьоныгъуакӀэм и 19-р ары, тыгъуасэ телефоным-кӀэ къыталуагъ а ЮфшӀэныр зэ-раухыгъэр).

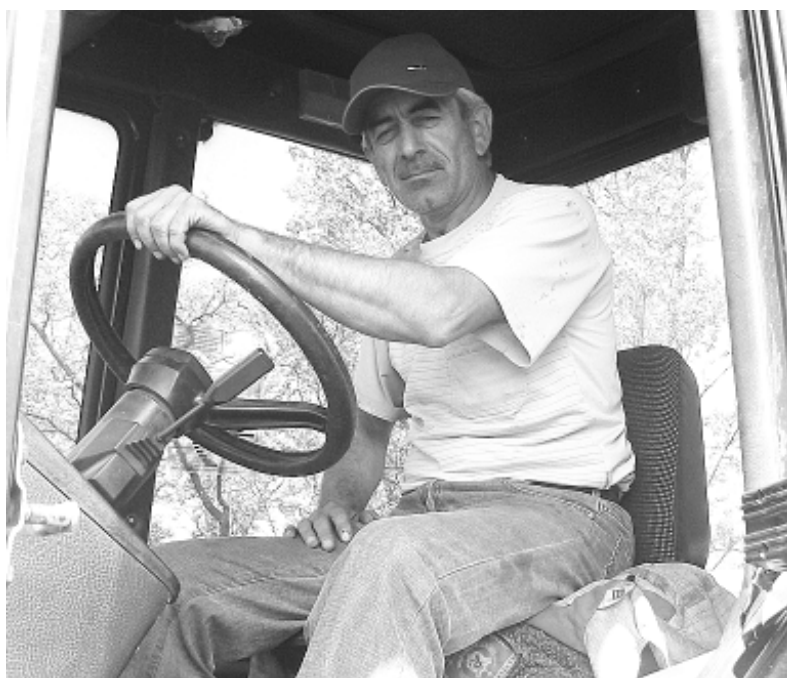
— Чыгоу кыышбуфэгъэ-загъэр зэкIэ зыгъэлажыгъэр фермерхэр арыба?

— Ары, тирайон фермер хызмэтшланлэ фэшгхыф итэл, тилэл тэ лэхээзэл хызмэтшлэл ин. Шыпкэз, ЛПХ зыфалохэрэм афэдэхэми, ахэр ежхэм яунэе хызмэтшланлэху унагдохэм ялэхэр арых, мыбэми, чыгу гектар заулэхэр афэгээзэг. Тифермер хызмэтшланлэхэм, зэл плөми хуэнэу, ялофшлэн мыдэу ээхашэ. Нахыбэр чыгуулжыным фэгээзэг. Ахэтых былым зэфгхышафхэм яхуэн пылгхэри.

— Тыгъээгъазэм ихъын
зыухыгъэ фермер хъызмэт-
шIанIэхэм ащыщхэм ацIэ
къытфенIуагъэмэ дэгъугъэ.

— Аш фэдэу тилр маклэн. Фермерхуэ Дэгуужые Мыхамэт гектари 110-мэ, Хыаткьо Къадырбэч гектар 80-мэ, Оркыжээкьо Бислэан гектар 55-мэ тыгэгэгээ чылапхэр анахь охтэшлэхэм арагэкьлугь, джы дахэу кызылтыхэкьыгтэ хьасэхэм ядэлэжээн ахэр фежыагэх.

■ — *ТехникэмкIэ, гъэсты-*

техникэ зэфэшхьафэу шагъ-
федэнэу шырялэр маклэп. Етlа-
ны кыххэгъышгъэн фае ти-
фермерхэм азыфагу эдэлэпы-
лэжыныгыгъ дэгъу зэрилтыр.
Трактор е комбайнэ зилэр ахэм
ащыллэрэм дэлэпылэ. Гъунэгъу
псэуплэхэм адэс фермерхэм
ащышхэрри ятехникэлэ кыз-
дагъэлэпылэу кыхэкълэ. Мары
мышц пэмчычкыгъу зышыхъэ-
хэрэ чlыплэм шыукъакомлэ ащ
фэдэ шышъулэгъушт.

— Бжыхьасэхэм непэ
язытет шьүегьэраза?

— Дээп ахэм нэлэ теплбьзу ялэр. Гьэрекlo бжыхьэ дэгьоу агьэхьазырыгьэ чыгухэм игьо шьыпкэмэ тэфьзу ахэр ащапкхьыгьагьэх. Гьатхэм пашу минеральнэ чыгьэшлухэмкьлэ яшлшлагьэх, гектар тельыгтэу килограмм 250-рэ лэклагьэхыгь. Зэкьлэ хьасэхэр дахэу шьхьэлыгьэх. Тифермерхэр мэгугьэх ахэр мьдэу кьятэнхэу.

хэмкIэ шъуиIоф сыдым тета?

— Тифермерхэм комбайнэ 21-рэ ял, зэкIэри Iоныгьом фэхъазырых. Бжыхъэс гектар 1050-у тилэр игьом ахэмкIэ Iуахыжын алыэкIышт. Комбайнэ эпчъх Iуихыжынынэу тэфэрэр гектар 50 нылэп.

— Лэжыгыгээр кызыыхы-
жыыхээр Чынгэ кын зи-
фэхээр аш ицэн кызыцы-
сырз уахътэр ары. Шьо
иууифермерхэм илэжы-
гэ осэ тэрээ зыкламыхы-
клэ, халъхыгэм фэдиз кьа-
лэккыыханым ишынагшо
шы.

— Ары анахь Иоф кьинэу чыгум дэлажыэрэр зэрихы-лэрэр. Мары аужырэ ильэси-тум ахэм зи уасэ зэрямылг-хэм кыхэкхлэу, хьэу мыгбэ Iуа-хыжынэу ашлагэр мэкхл дэд. Фермерым бугтэиужырэ лэ-

нэмыкI хэКIыпIэхэм яусэн фаеу
мэхъу.

Мурат Ялофхэм ташегъэгъо-
зэфъ лъашгъохэр зыпышгэгъэхэ
тракторэу жыугъэр щыпхъэн-
хэм фзыгъэхъазырырэр тыз-
дэщыт чыпхэм къэсыжыгъэгъэ-
ти, къыгъэуцунэу тельэлугъ.
Кабинэн кыкхыгъэ механизатор
кIалэу Днчэ Мэулид сурэт
кыгъетэхы (ышхыгъыкIэ тет).

Тыздэщыт чыыплэм пэмчыжыкэ шлагбоу тыгэгъазэр зыщапхыэрэм Мурат тещэ. Мэз шьолбырхэмклэ къэгъэкыхыэгъэ чыгу гектар 12,5-м агрегатитху хэт. Зы тракторым лъашьохэр пышлагэхэу жыугъэр егъэушъэбы. Ащ Ioф рэгъашлэ чыгур зыфэгъэзэгъэ фермерэу Жьудэ Мурат. Сялкэр зыпышлэгъэ тракторэу тыгэгъэзэ чылапхыэр чыгум езыгъэклурэр тыздэщыт хъеспэм къэсышъ, къэуцу. Ащ тесыр Быжыкыбо Мыхамэт, ар итракторклэ къуаджэу Кошхъаблэ кыкылыгъэу иныбджэгъу фермер Iэпылэгъу фэхъу. Ащи сурэт кыбетэтхы (ычлэгымыклэ члэт).

Эдгэржээ фермерхэм аджэ
тызшылэгэ мафэм тыгээг-
зэу апхынэу кьафэнжыг-
гээр гектаришэ зышыпл. Мэ-
фэ заулэкіз ащ ипхын зэрау-
хыгэм фэгээхыгэ кьэбарыр
ыужыклэ кьытлагээлэсыг.

Джарууштгуу зигбо Лофшэнхэр зэшлуахых эджэръкое фермерхэм. Кошхьэблэ районым ильэс кьэс лэжыггэу шаугьонжырэм ахэм ялахэу хэлыр маклэп. Мыгьи гэхьаггэ ашыггэу ильэсыр зэраухыцтым лэапсэ фэхьуштых гьэтэс мафэхэм зэшлуахырэ Лофшэнхэр.

ЛІЭХЪУСЭЖЪ
Хьаджэрэтбий.

Хэтрэ цыфы шыһыныгъэм гъогу гъэнэфагъэ щыпхырэщы. Ар зыфэдэ-щтым ыгъэгумэкӀызэ, ыпэ илӀым ыгъапэзэ, егупшысэзэ, нахышлӀум клэнэцӀызэ, зыфикудынызэ гъашлэр ащ кӀехьы. Бзылфыгъэр нахы-бэрэмкӀэ клэлӀнлӀ, джэныкъом нухъумакӀу. Ау ащ даклӀоуи хэбзэ лоф-хэм чанэу ахэлажыэхэрэр, лэнэтӀэ гъэнэфагъэхэр зилэхэр мымакӀэу ахэтых. ЛъэныкъуитӀури дахэу зэдзэсыгъэцаклэщтыгъэ адыгъ бзыл-фыгъэ гъэсагъэхэм ащыщыгъэ бэмшышлӀу зидунай зыхъожьыгъэ Къошк Аллэ Рэмзан ыпхъур (Тхьэм джэнэтӀыр кырет).

Лъэуж дах

ГЪОТЭЖЬЫТИ, СЭМЭРКЪЭУ АДИШЫ-
ЩТЫГЪ.

А лъэхъэнэ кыным бэмэ аӀ къафашцигъ. Унагъори, Ӏахьылхэри анахъ зыфэразэхэм ашыцъыгъэх Аллэ ӀофшӀэгъухуэ ХькӀэкӀо Аминэ, НэтӀлэ Нэфсэт, Яхьям ыпхуэ Рэбихъат, Ганые Ларисэ Анаур ыпхур, Горохов Виталий Николай ыкӀор ыкӀи МКъТУ-м ыкутамзуэ Яблоновскэм дэтым зекӀлэ шыдажьхээрэ.

Аллэ илбэсныкыу ишхыэгусэ бууж кызыэринагээр. Пстэуум-кн илбэс 44-рэ нылп кыгытэшлагээр. Ар мэкнэ дэд, цыф гыашлэм ызыныкыу нылп. Ау юф дэзышлагэхэм, риггэджагьэхэм, игупсэхэм кылуатгэрэмэ узядлүклэ, игыашлэ клэклыгьэми, лъэуж дахэ чым кызырэтыринагээр нахэ нафэ кышпэхьу.

Иоф дэзышлагъэхэм,
 кьало: «Нэбгырэ пэпчъ
 мы дунаим плэлъ гъэн-
 фагъэ щыри! Шубэ
 пшлэнэу игъо уифагъэм,
 бэри агу укъэкыжышт.
 Аллэ Рэмэзан ыпхъум
 щылэныгъэ гъогъу гъэ-
 шлэгъон кыкълугъ. Ежъ
 ышъхъэкӀи, исэнэхъат-
 кӀи, общественнэ Иофым-
 кӀи бэ ащ зэшлуихан
 ылъэкыгъээр. Адэ экӀэ
 дэгъоу, дахъу кыдэху-
 щтыгъэш! Кыгъэшлэ-
 щтыр зэрэмакӀэр ышлэ-
 рэм фэдэу рензу ар гуӀэ-
 штыгъэ ыкӀи, зэрэхуу ха-
 бзэу, псынклэу «стыгъэ».

ИсэнэхьаткІэ Аллэ юристыгъ. Гьэсэныгъэм ыльэныкъокІэ бэрэ лэ-

жабгэ. Апэ дэдэ Юфшлэныр зыщыргыгэжыгэгагээр Краснодар дэт финанс-юридическэ колледжыр ары. Аужырэ мафэм нэс пломи хуунуу гражданскэ правэр аригэхэбгыг. Апшгээр Элпэ-Юсэныгыг зилэ Кплэлэгээджагыг ары, илоф ыгуи, ыпси хэлбгыг.

1998-рз ильзэсын кышгыз-
жагызуу МКЪТУ-м икьутамэу
Яблоновскэм дэтым Аллэ шы-
лэжыагь. Апэ к'элэзгьэджагь,
ет'анэ директорым игодзагь. Дис-
сертациер дэгъу дэдэу кыгыз-

шъыпкъэжьи, юридическэ шІ-
ныгъэхэмкІэ кандидат хъугъа-
гъэ. Факультетым идекан ипшгъэ-
рылххери ыгъэцакІэщтыгъэх.

Илофшэнкэ анахэу кыхэ-
щыштыгэр густыныгэр, Ёпкё-
лэпкёагэр, зыхэтхэм, ригьа-
джэхэрэм ишлуагэ зэраригэ-
кыштым ренэу зэрэпылыгэр
ары.

Непэ кызынэсыгъэм тэгъ-шагъо: ащ фэдиз Иоф зэдыгъэа-кIээз, сьдэуштэу унагъоми кы-щымыкIэу, бзыльфыгъэ IэпкIэ-лъапкIэу, гохъу, ны гумэкIылэу къэнэн ылъэкIыштыгъа?

Бэ ащ гухэль дахэу джыри
и!агъэр. Ау...

Аллэ ренэу гукъэкIыжь дахэ-
кIэ тыгу илъышт».

Риггэджагэхэм ащышэу Ивлева Симэ ыгу кьэкъыжы: «Мы бзылфыггэм узылэпишэу клочлэгъэшлэгъон горэ хэлъыгъ. Дахэу, гушлубзыоу, эклэлупклэгэу, ыушыггэр ынэмэ кьаклэгэшу щытыгъ».

Апэ дэдэ тигруппэ ар кызы-
хяхэм, кыдгурыуагь к1элэ-
егъджэ шыпкъэу зрэщытыр.
Темэр Iупк1эу, узы1эпицэн ыль-
к1эу кызыатэщытыгь. Ш1эныгъэ
куу кызыэрэтитыштым ренэу ар
ыуж итыгь. Зыщищк1агъэм
пхъэшагъ хэлыгь, ау тэ, сту-
дентхэм, кызыэрэфгъумэк1ырэр
ренэу захат1эщытыгь.

Бэрэ сугуншсысуу кыхэкэлы: сыда цыф дэгүүхэм ушэтыпкэ квинхэр апэ кызыккэкырэр? Ишххэгүүсэ узышоу кыхагэ-кыокыгээр эжыи кыыхагэ-щыгь. Узылэкэкыжын умы-лэккышт узыр илэми, кызыг-гэщыштыггэп, амал зэрилкэ ренэу цыфхэм ахэтыг.

Нэпэ тэ, ащ ригъаджэщтыгъэхэм, кыдгурыуагъ члэнэгъэ-
шхо зэрэтшыгъэр, а бзыльфы-
гъэ гумэкылэ дахэр зэрэтхэкы-
жыгъэр.

Кюшк Аллэ фэдэ цыфхэр зыххэкыжыхэклэ, кыбгүрэлд кыбдэлажыхэрэм, узыхэтхэм лэшэу уафэсакын, зэфэбгыз-гыушгун зэрэфаер. Уигүпсэ цыфхэр зыщычлэунэн плэкышчт уахэгэр кэтэллэнэу шытэг».

ТХВАРКЪОХЪО Сафьют.
Сурэтхэм арытхэр: (ышъхьа-
гьыкIэ) **Къошк Алл;** (ычIэгъы-
кIэ) **ишъхьэгъусэу Хьалидэрэ**
ежъыррэ.

КиэлэцIыкIухэм музыкэр шIу арэгъэльэгъу

иЮфышIэу Былымыхэ Зарем.
Ар Г'юбэжк'уаекIэ СтIаш'у
Вячеслав ипш'агш'. Гурыг' еджа-
пIэр кызеухым 1997-рэ ил'э-
сым Адыгэ к'эралыг'ю универ-
ситетым имузфак чIэх'агш'. А
ил'тэс дэдэм Былымыхэхэм
янысэ х'у'ггэ.

Ильэситло очнэу еджагъэу
апэрэ сабыир кызыфэхъум, зэ-
шхыгъэусэхэм Адыгкьалэ кы-
гъэзэзжи, Иоф ашлэзз еджэныр
льагъэклогат. А лэхъаным За-
ремэ Пчыхъэллыкъое еджапэм
музыкэр шаригъэхьыштыгъ.
Джи илэс зытфых хугтэу клэ-
лэцкыкылы Игыпылэу «Пшысэм»
сабыихэм музыкэр шү шаре-
гъэлъэгъу, дэхагъэм ахэр фенлүх.

Корр.: Музыкур ябгъэлъэгъуныр, ар шлу ябгъэлъэгъуныр псынлагъоп. Уилофшлэнхэр зэрээхатицэхэрэм, сабышур музыкэм кфыфызгъуихыным фэшл амалзу кфызфэгъэфедэхэрэм ташыгъэгъуазба.

Б.3: Сицйылугъом кыше-
гъэжыагъэу музыкэм сыфэща-
гъэу шытыгъ. Сэшилэ ар зимы-
кэсагъэхэр кыызэрэтхэтыгъэхэ-
ри. «Музыкэр шIу плъэгъун
фэщ» oлокIэ, сабыим ар ыштэ-
штэл. ДжэгукIэ, зэнэкьокьу го-

рэхэм ахэтхэу оредхэр, кьяшьо-
хэр кьясэгъаох, кьясэгъэшых,
аных хьупхьэхэр кьахэсэгъэ-
щых, шлухьафтын цыкхьэр
афэтэшых, адрэхэми ацлэ кье-
сэю.

Сабыйхэм Иоф адэсшэныр сиклас, кыодэлүх, япгорэр агэ-цаклэ ашлоигу, кьадэхурэм клэгушүх. Етлани зишлогэшхо кьаклорэр лофтхьабзэхэу зэхат-шэхэрэм клэлэцкыкүхэм янэжы-хэр, янэхэр, ашыпхүхэр музы-кальнэ залым зэрчлафуу кыыз-рекүалэхэрэр ары. Ахэм якла-лэхэм зыкызырашырэм, орэд-хэр кыызэралохэрэм, кыызэрш-охэрэм кинокамерэхэмклэ аты-рахы. Мы лофтхьабзэхэр зэхат-шэхэ зыхүкүлэ, группэхэм япэ-щэ клэлэплүхэр ягүсэх. Ахэр сц-лэпылэгбоу तरी видеомклэ ате-тэхы. Арэуштэу зэрэтшырэм ишүагэкклэ, клэлэцкыкүхэм нахь загэхүпхэ, конкурсхэм дэгбоу зафэтэгэхьабыры, чанэу закы-шашы.

Корр.: *Сыд фэди́за о музы-
кэр зэбгъэхьырэ кIэлэцIыкIухэр
зэрэхьүхэрэр?*

Б.3.: ЗэкIэ мышц шаIыгхэр ары. Зэрэхьухэрэр группих. Анахь цыкIүхэм илгэсырэ мэ-

зитГүрэ, анахыжыЫохэм ильэ-
ситф-хыр аныбжь. Ахэр еджа-
плэхэм ачълыхашгхэр арых. Груп-
пэ пэлчэ программэу Ыоф зэрэ-
датшлэрэр эфэшъхяфы. Анахь
цЫкЛүхэм адэжь сыкЮозэ, адрэ-
хэр музыкальнэ залым къасцэ-
хэзэ Ыоф адэсэшлэ. Мыщ члэлъ
музыкальнэ лэмэ-псымэхэми нэ-
Гүасэ афэсэшлых.

Адыгэ къашьохэр, оредхэр шлу ягьэлъэгьугьэнхэм сыналэ тесэгъэты. Къятэгъэшлхы урыс, чэчэн, испан, цыган къашьохэри. Ахэр къашлхынэм пае ящык-лэгъэштхэ саехэри, нэмык-шубашьэхэри тилэх. Ахэр клэлэ-цыхкы йыгыплэм илофышлэхэ-хэрэ ныхэмрэ тызэделъыххэзэ тэгъэхъазырых.

**Корр.: ТогшилэнымкІэ шгуу-
амалхэр сыдэу ытххэ? Кол-
лективыр зыфэдэми игугъу
кътфэшІ.**

Б.3.: Тиколлектив зы унагъо фэдэу зэгурьложьэу зэдэлажьэ. Зишйагъэ къаколорэс мыщ ипашэу ТхьалI Къутас. Ащ ищыгъхуэ нэмкI пфэлонэп. Бзылфыгъэ чан, хъупхъэ, цыфыш, зэхэщркъо бэлах. Амал ийэу угу хигъэкъынэп. Къыпфэсакыгъэ зэрэфэщыгуашэу Iоф уигъэ-

шІэшт. ТищыкІагъэр тегъэгъо-
ты, цыф шыаб, адыгэгъэ дахэ
хэлъ. Лъэшэу тыфэраз. Тимего-
дистэу Къэращкъо Саиди, зэкІэ
тикІэлэпІухэми ящытху пІоныр
яфэшъуаш.

Мыгъэ группийш чIэттIуп-
щыт, ахэр еджанIэхэм ачIэхь-
ащ. Аш фэгъэхьыгъэ мэфэкI
зэхъышхоу тIлIштхэм кьедгъэ-
блэгъэштхэм кIэлэцIыкIухэм янэ-
хэри, ашыпхъухэри. Джаш фэ-
дэу илгъэсым кыкIоцI мэфэкI
зэхъахъу зэхатхъэхэр афэгъэ-
хьыгъэх ИлгъэсыкIэм, бзылфы-
гъэхэм, хъулыфыгъэхэм ямафэ-
хэм, гъэхапэм, бжыхъэм, кIэлэ-
цIыкIухэм якъэухумэн и Дунэе
мафэ, нэмыкIухэм.

Заремэ ишхъхэгүсэ Былымхъэ Руслян институтыр кыуухыг, исэнэхаткIэ землеустроитель. НэбгыритIум пшъэжъжыитIу зедапIу — Джэнэтрэ Даринэрэ. Апэрэр — я 5-рэ, ятIонэрэр я 3-рэ классхэм ашеджэх. Ахэм япIункIэ игуашъу Сайхатрэ ащ янэу Гошэфыжыыр кыфашаIагэр Заремэ шыгыу-пшэрэ, зэфарэзэр кылотэныр фэухырэн.

Сурэтым итыр: **Былымыхьэ**
Зарем.

Кьоджэ Иофым фэгумэклырэ цыф

Клэлэегъаджэу, дзэкллолэу, чылэ Иофыр зилоф цыфэу Еутых Шумафэ Паклэ ыкьом ыныбжэ ильэс 90-рэ зэрэхьугэм фэгъэхьыг

Чылэм икIал

Цыфым шIуклэ фэлъаIохэ зыхьукIэ, фалорэр, зэрэфэлъаIохэрэр бэ ыгъэшIэнэу ары. Шумафэ кызыхьугээр ильэс 90-рэ хьугэ. Мы лъэхъаным ащ фэдиз зыгъэшIагъэу, ыльэ тетэу, дунаим щыхьухэрэм альпылэу, ахэм ахэлэжэу узьыукIэштыр макIэ.

Еутых Шумафэ ятэу ПакIэ ильэсшэ фэдиз ыгъэшIагъ. КIочIашIоу, лэжъэкIошхоу щытыгъ.

Шумафэ ащ игъогу тет. Цыфым бэ ыгъэшIагъэ зыхьукIэ, ар зэригъэшIагъэ шIыкIэм, дунаим щигъэхъагъэм егупшысэх, зэфъхьысыжъхэр фашIых. Ыпэ тишъынышъ, къэтлон тлэкIышт: Шумафэ дунаим хьаулыеу тет. Уахътэм кыгъэгъэджырэ Иофыгъохэм агупчэ итэу къехьы, псауныгъэ дэгъу зэриIэри, ыгу ихьыгъэу дунаим зэрэтетыри, шIум фэлажэу зэрэпсээрэри ащкIэ къэкIуапIэ хьугъэхэу пльытэн пльэкIышт. КIэкIэу къэпIон хьумэ, ар клэлэегъадж, дзэкллол, чылэ Иофыр зилоф цыф.

Клэлэгъур

Шумафэ ильэситф-хы горэ ыныбжэу мэкъумэщ ИофшIэным клэуцагъ. Ятэ ар фигъэсагъ шымэ Iус зэряптыштыми, ахэр псы зэрэбгъэшъоштхэми, псым зэрэщыбгъэпскIыштхэми, шIэкхэр зэрэбгъэхъуштхэми, шым узэрэтесыштыми. Ахэм анэмыкI ИофшIэнхэми афигъэсагъ. Илэсибл ыныбжэ зэхьом ПакIэ ишъэо нахьыжъ жьонакIо зыдишъэштыгъэ, игъусэу пхъашъэ клэштыгъэ. Шумафэ анахьэу икIэсагъэр пхъэ кухъэм тесэу, вожыр ылыгъэу шыхэр ыгъэлорышIэнхэр ары. Унагъом исыр зэкIэ лэжъэн-ИофшIэным хэщэгъагъэх, унагъори хъун-шхын шыкIэштыгъэп. ДжаушIтэу Еутых Шумафэ шыIакIэм хэхъэш, ИофшIэным ыIэ екIоу, зыфэгъэгъэгъэ Иофыр ыгъэцакIэу ищыIакIэ къехьы.

Шумафэ цыкIуэз шымэ инэу апышагъэ хьугъагъэ, ятэ ИофышIэ дакIоу, дэлэу хабзэ фэхъугъагъ. Ащ фэдэу мафэ горэм ИофшIэныр зауhyм, шыр ядэжъ ышъэжыныу ятэ къыриIуи, ежъ джыри шIэгъэн фае горэмэ апылныу къэуцугъ. Мыдрэхэр мээжынем кыхэкIыжыхъэхэ, шыр зыгорэхэм къагъашти зыкIэпкIым, шъэожьыер къыри-дзыхыгъ, къыридзыхыгъэ къодыа, хамот IапIэм шыщ шъоблагъэм, вожым ыльакъо ахэутIэрыхъагъэ хьугъэу чыгум шилъэ-шъоу ригъэжъагъ. Ащ шыр нахь лъэшыжъэу кыгъэгъэжъыгъ. А уахътэм чылэм шыщ клэлэу Хисэ къырихьылIи, макъэ ышъи нэмыкIхэри къэсыгъэх. Сыдэу щытми, клэлэр псауу къэнагъ, ау тыркъошхо кытыришагъ, район сымэдджэщым нагъэсыгъ, къеIэзагъэх, агъэхъужыгъ.

Шумафэ ицIыкIугъом ятэ изакъоп, яни дэлэпылэштыгъэ.

— Колхозхэр зызэхашэхэм, — кыIотэжыштыгъ Шумафэ ышнахьыкIэ Юсыф, — тьянэ-тягъэр пчэдэжъ сзбахьым унэм икIыхэу колхоз губгъом ИофышIэ зыкIохэкIэ, унэм кьинэгъэ сабиймэ ар афагъазэштыгъэ. Тьянэ ИофышIэ кызыкIыжыкIэ ыупшъэ-рыхъашт Iластэм пае мьжъо шъхьалэу тIэмкIэ натрыф ыхъаджэуи кыхэкIыштыгъэ.

Клэлэегъэджэгу ильэсхэр

Хэгъэгу зоохор къежъэным ыпэрэ ильэсхэм тыхэку еджэн-гъэсэныгъэм лъэшэу щыпыхъагъэхэу, клэлэегъаджэхэри афимыкIухэу зыщытыгъэ лъэхъаным чылэм ильэсибл еджапIэр къыщызыухыгъэ ныбжыкIэхэр анахьэу зыдакIоштыгъэхэ Адыгэ клэлэегъэджэ училищым Шумафэ чIэхъэ. Ар кызызериухэу, 1940-рэ ильэсым, дзэ къулыкIуэм ащэ, зэо мэхъаджэу къежъагъэм чанэу хэлажъэ, пчъагъэрэ къауIэ, ипсауныгъэкIэ дзэ къулыкIуэм къекIужыныу зэрэщымытыжыштыгъэм кыхэкIыкIэ дзэм кыыхагъэкIыжы.

Шумафэ амал зэригъотэу исэнхъаткIэ иеджэн лъегъэкIуатэ, ИофшIэныр регъажъэ, клэлэегъаджэу, директорэу еджэпIабэмэ ащэлажъэ. Иоф зышIэрэ ныбжыкIэхэр зышъеджэхэрэ Адыгэ хэку очнэ-заочнэ еджапIэм изэхэщэн чанэу хэлажъэ, ащ иапэрэ директорэу Иоф ешIэ. Иоф ышIэзэ Къэбэртэе-Бэлъкъар университетыр дэгъу дэдэу къеухы. Ащ нэуж клэлэегъаджэмэ яшIэныгъэ зыщыхагъэхэрэ Адыгэ хэку институтым еджэрэ ныбжыкIэхэм яегъэджэн пылъ методическэ кабинетэу хэтым Иоф шешIэ, егъэджэным изэхэщэн-кIэ ИофшIакIэу кыIэкIэхъагъэр, гъэсэныгъэу ыгъотыгъэр клэлэеджакIохэм альегъэлэсы.

ЩыIэкIэ гъогум кыгъэгъэпIабэ иI. Ахэм ащыщ Еутых Шумафэ журналист зэрэхьугъэр. Ащ Адыгэ тхылъ тедзапIэм Иоф шишIэу регъажъэ. ЕджапIэмэ ащэгъэфедэшт, зрашъеджышт учебникхэм, IэпыIэгъу тхылъхэм ядэгъугъэ хэгъэхъогъэнымкIэ инэу кышъхъэпагъэ еджапIэм ильэс пчъагъэрэ зэрэщылэжъагъэри, егъэджэн Иофым уфэзыгъэсэрэ институтхэр кызызериухыгъэхэри. А уахътэм сэ адыгэ гъэзетэу «Социалистическэ Адыгей» (джы «Адыгэ макъ») зыфиIорым иредакции сыщылажъэштыгъэ. IэпыIэгъу тхылъэу, нэмыкIэу кыдагъэкIыныу тхылъ тедзапIэм кырахьылагъэмэ ащышхэм азыйтэ згъэуфэнымэу, рецензие ястынэу Шумафэ пчъагъэрэ сыригъэблэжъагъ. «Дэгъу» е «дэи» пIон закъор арымырэу, Iэпыригъэхэм дэгъугъэу хэлпъагъорэ е шыкIагъэу кыхэбгъэжыгъэр къэбгъэшъыпкъэным ащ мэхъанэ ритыштыгъэ.

Ащ нэужым Шумафэ лъэпкъ гъэзетэу «Социалистическэ Адыгей» иредакции Иоф шишIагъ. ЩыIакIэм илэныкIуабэмэ афэнэIуасэ хьугъэу, гъэсэныгъэу иIэри мыщыкIоу щытми, Шумафэ джы зылухъагъэр Иофыгуакиэу зэрэщытыр кыгурылоштыгъэти, инэу зыфэсакъыжыштыгъэ, егугуыштыгъэ. ИофышIэу зыхъагъэхэри цыф чъэпхьыгъэхэу, цыфышIухэу кычIэкIыгъэх, шIэхэу агурыIуагъ, ыгу рыхьыгъэх. Джы кызынэсыгъэми ахэм къатегушыIэ зыхьукIэ, ыгукIэ къэтхъэ, ядахэ ыIоным езэщырэп. Анахьыбэрэ дахэкIэ ыгу къэкIыхэрэм ащышых редакторыгъэу Андырхъое Джантэмыр, отделмэ япэшагъэхэу е литературэ ИофышIагъэхэу, тхакIохэу Жэнэ Къырымызэ, Лъэуэстэн Юсыф, Пэнэшъу Сэфэр, ЦуукI Налбий, Бэрэтэрэ Хьамидэ.

КызыфэтIуагъэр кызыгушыхъатырэ щысэ зытIуц къэсхьын. — Сызыщылэжъэгуэ отделым

сэщ нэмыкIэу нэбгырищ фэгъэзагъэштыгъэ, — ело Шумафэ. — Пэнэшъу Сэфэр отделым ипэшагъ, исэнхъаткIэ агроном, гъэзетым ильэс пчъагъэрэ щылэжъагъ. ТэхьутэмькIоэ районым агрономэу, гъэзетым исобкорэу ильэсишъэ Иоф шишIагъэу редакцием къашъэжыгъэу шылажъэштыгъэ. КъемыхьылэжIэу ипшъэрылхэр ыгъэцакIэштыгъэх, ицыхъэ зытелыжъэу гушылэштыгъэ ыкIи зекIоштыгъэ, ишIэныгъэ хьалэлэу гъэзетым фигъэфедэштыгъэ. Непи ар ыкIуачIэ ильэу мэлажъэшъ, клэлэцIыкIу журналым иредакторышъ, инэу сэгущIо.

ЦуекIо Джэхьфарэ литературэ ИофышIэу, ышIэрэ ыгъэцакIэу, цыф нэгуихыгъэ чэфылэу, сэмэркъэур икIасэу шытыгъ. НэIуасэ сызыфэхъум, егъашIэм сишIэштыгъэм фэдэу къыспэгъокIыгъ. Гъэзетым ИофшIэныр корректорэу щыригъэжъагъэу ильэс пчъагъэ хьугъэу шылажъэштыгъ, СССР-м ижурналистхэм я Союзы аштэгъагъ. Илагъэх кыыхауыгъэхэу рассказхэр, пшысэхэр, тарихьым кыыхыгъэ хьышъэхэр. Нэужым тхылыбэ кыдыгъэкIыгъ, ахэм ахэтых клэлэцIыкIуэм апае ытхыгъэхэри.

Хъатитэ Хьарунэ зы ильэс ныIэп Иоф зэрэдэсшIагъэр. Игъонэмысэу идунай ыхъожьыгъ, редакцием шызэрихъэгъэ цыфыгъэ шапхъэхэр джы кызынэсыгъэми гум икIыжыхъэрэп. Ари литературэ ИофышIагъ, опыт ин гъэзет ИофшIэнымкIэ IэкIэлыгъ.

ИофшIэгъу сызыфэхъугъэ нэбгыришъыри апэрэ мазэхэм ИофшIэныр сIэ къэхъэфэкIэ IэпыIэгъу кысфэхъугъэх, кысэзэщыгъэхэу е къыхьылэжIэу сягуцэфагъэп. ТиIофшIэнкIэ, гъэнэфагъэ, гъэзетым иредакторэу Андырхъое Джантэмыр бэрэ теуалэштыгъэ. Ар Iэдэб зыхэлэ ИофышIагъ, шэнышIуагъ. Илэси-плIэу редакцием Иоф зыщысшIагъэм кыкIоцI Джантэмыр губжыгъэу слэгъугъэп, гушыIэ дыс ышIыгъэу зэхэсхыгъэп, зыгу хигъэкIыгъэу къэзыIотэжъырэ цыфы сырихьылэжэп.

НэмыкI ИофышIэу гъэзетым щылэжъагъэхэу ежъ зэрихьылэжъэхэми игуапэу дахэкIэ къатегушыIэ.

Къоджэ Иофхэр

Еутых Шумафэ Хэгъэгу зоохом сэкъат зэрэхъухъагъэм елытыгъэу 1976-рэ ильэсым пенсие кыратэу рагъэжъэагъэ нахь мышIэми, ильэс 73-рэ

ыныбжэ охьуфэ ИофшIапIэмэ ащылэжъагъ, 1993-рэ ильэсыр ары ныIэп ИофшIэныр зигъэтIылыгъэр. ЫгъэтIылыгъэу тIомэ, тэ зыфатIорэр ыпкIэ кызыфыратырэ ИофшIэныр ары. ИофшIэныр зегъэтIылыгъым пкIэ зыхэмылэ ИофшIэнэу, чылэ Иофэу, хэгъэгу Иофэу, лъэпкъ Иофэу нахьыпэмэ зыхэлажъэштыгъэхэм джы зэрэпсауу заритыгъ. ХьакIэщ чылэм кышъызыIухыгъэнымкIэ, ащ иIофшIэн тэрэзэу зэхэщэгъэнымкIэ, джащ фэд, Адыгэ хасэ зэхэщэгъэнымкIэ, ащ иIофшIэн хэлэжъэнымкIэ клэщакIо хъоу Аскъэлае дэххэм яапэрэ сатырэ хэт. Джащ фэд, Аскъэлае ыныбжэ гъэунэфыгъэным, ащ ижиблэй хэгъэунэфыкIыгъэным яIоф кызыIэтыгъэхэм ыкIи чанэу ащ хэлэжъагъэхэм яапэрэ сатырэ Шумафэ хэтыгъ. Аскъэлае итемыр гъунэ парк дахэу щыгъэлэсыгъэ хьугъэм иIоф кызыIэтыгъэхэм ар яапэрэ сатырэ хэт. Иофыгъор къэпIэтыныри щытхьугъ, ау ар гъэцэкIэгъэным клэщакIо уфэхъуныр, удэмышъхъахэу ульыкIоныр, ищыкIэгъэ цыфхэр бгъэдэлонхэр, ищыкIэгъэ пкъыгъохэр къэбгъотынхэр, къебгъэолIэнхэр щытхьугъэ тIозэгет. Ащ фэдэ щытхьугъ Еутых Шумафэ епэсыгъ. А зэпстэумэ къэкIуапIэу яIэр ежъ Шумафэ цыф гукъабзэу, гукIэгъушIэу зэрэщытыр ары.

Цыфыр дунаим тетми, ихьадэгъу къэси дунаим ехыжыгъэми ащ ыгъэхъагъэр пшыгъу-пшэ мыхъунэу Шумафэ елытэ. Чылэм щыщ цыфхэм ащышъэу дэгъурэ дахэрэкIэ анахь къахэщыгъэхэм ядунэететыкIагъэ кыIотэныр, кытхыныр икIас.

Икъоджэгъоу Хэгъэгу зоохом хэкIодагъэхэм ясаугъэт къоджэгум щыгъэуцугъэным игупшысэ къахэзылхъагъэр Еутых Шумафэ. Ежымыи, къоджэдэхсэми а саугъэтыр якIопIэ-плъапIэ хьугъэ, еджапIэмрэ гъогумрэ азыфагу щыт, пIуныгъэ Иофышхо егъэцакIэ. Джы къауджэм къыдахьэрэр зыIуплърэ мээ-парк дахэри Шумафэ ыцIэ епхыгъ. Ащ игупшыси, ыкIуачIи а паркым хэлых. Зихэгъэгу пае зыпсэ зытыгъэхэм япэсыгъэ щытхьугъу гушыIэ афилоныри ежъ ипшъэрылхэу Шумафэ елытэ. Джары шъэфэу Иоф зышIэнэу чылэм кыдагъэнагъэу фашистмэ ауКIыгъэ ЕхьулIэ Сахьидэ, заом хэлэжъагъэу, тхэкIошхо хьугъагъэу Шэуджэн Аюбэ, нэмыкIэхэми ацIэхэр къоджэ урамхэм афэусыгъэным иIоф кызыкIахилхьэрэр. Ащ фэдэ гушысэу илэхэр район гъэзетми, адыгэ республикэ гъэзетми къащыIотэнхэр ишэн.

Дзэкллол бэлахыгъ

Адыгэ клэлэегъэджэ училищыр кыухи исэнхъаткIэ Иоф ышIэным иуахътэ кызышъысыгъэм дзэ къулыкIуэм Шумафэ клонэу мэхъу. Дзэкл сэнэхъатыр икIоу ыIэ кыыригъэхъаным игъо фимыфэзэ Хэгъэгу зоохор къежъэ. А гъогу кIыхъэ, гъогу кьиным Шумафэ теуцо.

Еутых Шумафэ заом икубзы-пIэ итыгъ, пным ищэ пчъагъэрэ кытефагъ. Апэрэу Къырым щыкIогъэ заом ыльакъо кышъаулагъ. ЖьоныгъокIэ чэщым улагъэхэр пчэжыешэ къуашъокIэ хым кызынэпырашыхи, госпиталым ашагъэх. Агъэхъу-

жыи зэуапIэм кыыгъэгъэжыгъэу 1943-рэ ильэсым мэкъуогъу мазэм нэмыц лагъымэм икьутафэхэр Шумафэ ышъхъэ кытефагъэх, а ильэс дэдэм, бжыхъэм, лагъымэм зэоллым ылтапшъэ зэриутыгъ. 1944-рэ ильэсым дзэ-врач коммиссием къулыкIуэр зэуапIэм щихьын ымылэжыжыштыгъэ ылытыи, ядэжъ къагъэкIожыгъ.

Шумафэ джаушIтэу зэуапIэм кыкIыжыгъэ, ащ лъыпытэу ИофшIэным клэуцагъ. Уахътэр кьиныгъ, ИофшIэныр багъэ, лъакъор мэхъужыгъэ уежэнэу шытыгъэп, ишIэныгъэ хигъэхъоныри, еджэныри ащ дигъэкIон фэягъэ. А пшъэрылыри Шумафэ ыгъэцэ-кIэн ыльэкIыгъ.

ТекIоныгъэм и Мафэ ильэс 65-рэ зэрэхъугъэм хэгъэгум ишъыпкъэу зыщыфигъэхъа-зырыгъэ уахътэм Шумафэ ащ ехьылIэгъэ псалъэ кымышIыныр зэрипэсыжыгъэп. А мафэм ехьулIэу ежъ заом хишIыхъагъэр, хилъэгъуагъэр, ащкIэ гу-пшысэу илэхэр кызышъырилотыкIыр тхылъ ащ кыдыгъэкIыгъ. Ащ зэрэджагъэр «По волнам моей памяти».

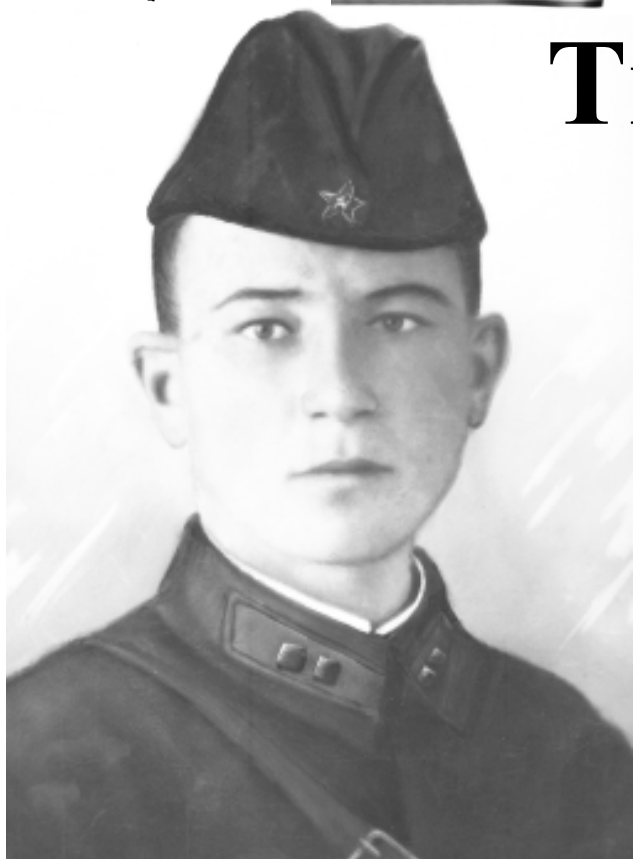
Зэо мэхъаджэм хъуни, мыхъуни щилъэгъугъэ пстэухэм къахигъэщэу, Иоф зыригъэшIэу тхылъэу кыдыгъэкIыгъэм тхьакIумкIыхъэм икьэбарэу кыши-тхыгъэми Шумафэ игупшысакIэ, ар мамыр цыфэу зэрэщытыр къегъэлъагъэ.

«Къырым зэрэщесагъэхэм елытыгъэмэ, — етхы Еутых Шумафэ, — 1941 — 1942-рэ ильэс зблэкIыгъом икIымафэ чыIагъэ: осыр куу хъазырыгъ, чыIэр градуси 10 — 12-м нэсыштыгъэ. Тэ типолкрэ нэмыщы-дзэмрэ азыфагу зы километрэ фэдиз чIыгу илыгъэ. Осыр джарэу фыжытыи, тыгъэкъыкIыгъо уахътэм нэр кыгъэуцIопкIыштыгъэ. А чыпIэм тызыIу-тыр мэфэ заулэ хьугъагъэ, кIым-сымыгъ. Аузэ нэжъо темыр жы-бгъэр кылъыгъ, осыр зэрихъэу ригъэжъагъ. ЕтIанэ такыкэ заулэ тешIагъэу тыгъэр кыкIоплтыгъ, жыбгъэри Iэсагъэ. Тэ тызыдэ-щысым метрэ 500 — 600 горэ-кIэ пэчыжэу лагъымэ омэкъэ зытIуц кышъыIугъ. Бэ темы-шIагъэу макъэхэр зэхэтэгъэх: «ТхьакIумкIыхь! ТхьакIумкIыхь!» АрэушIтэу дежуритэ зышIырэ пу-леметчикхэм къалэтыгъэ куо-хъауау загъэпсэфэу окопмэ адэс дзэкллолхэрэ командирхэмрэ зыкъаригъэлэтыгъ, зэкIэмэ янэ-плъэгъу тхьакIумкIыхьэр кызы-щылэгъогъэ лъэныкIом агъэ-загъ.

Дзэкллолхэм ащыщ горэм карабиныр псынIэу кызышIохихи, тхьакIумкIыхьэ цыкIум тыригъэпсыхъэу ыублагъ. Ау а уахътэм дзэкллолмэ ащыщ горэ ащ еIэшъауи, гъэтырэр ыгъэ-кошчыгъ, мыщ фэдэ гушыIэхэри кыжэдэззыгъэх: «Щэм шъхъас, Булановыр, патроныр фрицхэм адэIыгъ, нэзэ цыкIур амыу-кIымэ, ори упсауу укьэнэжъмэ, ащ кыкIэхъагъэхэм зэо ужым уяшэкIон». Дзэкллолыр укIытэ-жыгъэу ыжэ зыгорэхэр диIухъа-жыгъэх.

Шумафэ ТекIоныгъэм и Мафэу блэкIыгъэр ежъ имэфэкI шъыпкъэу, цыф тэрэз пстэухэм ямэфэкIышхоу елытэ. МэфэкI мафэмкIэ бэмэ афэгъушIуагъ, зауи, пыджи апэкIэ кьимыкIэу, шIуфэлажэу лэжъэнхэу, япсау-ныгъэ пытэнэу афэлэIуагъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Юныс.

Тимамыр щылакIэ ыпсэ фитыгъ

сшIоигъоу нэбгырэ бэ-клае упчIэ-жъэгу сшIыгъэ, ау Зубер икьэ-бар кысфэ-зы Iотэн сырихы-лэщтыгъэп. Аузэ сызэ-упчIыгъэ горэм кыи-сигуагъ: «Щыкхэм якьэбар кыпфэзы- Iотэщтыр ослон. Мые-кыуапэ щэ-псэу Щыкъ Сахьидэ ипшъашъу Фатимэ, ишхьэгъусэ — врач, клэ-

лэцIыкIу сымэджэщым илэ-шхьэтет, телефонкIэ фытеуи кыуиIошт Фатимэ иIофшIапIэ кызырэгъотыщтыр». Арэуи сшIыгъэ.

Фатимэ игопагъэу кысщы-хъугъ Зубер ыцIэ кызырэгъуа-гъэр. «Сыдэу дэгъу дэда тятэщ тхьамыкIэм игугъу кызырэгъуа-гъэр! Ащ исурт къуаджэм щытиI, сэ ар сызыкIожьыкIэ кызыдэс-хьыныш, кыпфичIэсхьащт ре-дакцием...»

ЛлэшIэгъоу кызытэныкIыгъэм ия 30 — 40-рэ илэсхэр тицIыф-хэмкIэ лэзшэу кыныгъэх. Совет хабзэм шIоу ылэжырэ нэмы-кIэу кыныбэ кызыпкIырэ кол-хоз гъэпсыным, кулакхэм, дин-лэжхэм яебэным лажэ зымылэ-хэр екIодылIэщтыгъэх. Щыкъ Мухьэмэд Елджэрыкыо ыкьор лэжэкло-псэокIуагъ, иунагъо зэ-

риIыгъын мылтыку илагъ. Хабзэм мылтыку горэ зилэхэр иджэгъогъу-гъэх. Щыкъ Мухьэмэд 1933-рэ илэсым къуаджэм дащи, кьэлэ чыжъэу Котлас шаIыгъыгъ. Ссылкэм ипIалтэ кызыеухым игупсэ чылэ кыгъээзжыгъ, ау ащ бэрэ щыпсэугъэп. Ибын-уна-гъо экIиугъуайи, Чэчэным ко-щыжыгъэ. Арэуштэу зыкIэзе-кIуагъэр исабийхэр бэлахым щухъумэнхэм фэшI. Мухьэмэд исабийхэр ригъэдженхэ зэрэфаер хьакъэу зыфилгъэужыщтыгъ.

Тым лэзшэу игопагъ ыкыо на-хыжъэу Зубер еджэным зэрегу-гъурэр, идахэ зэрэорэр. Уахътэр псынклэу кIуагъэ. Зубер гурыт еджапIэр оценкэу «5» нэмыкI хэ-мытэу кыуухыгъагъ. Хъупхъап-кIэу кIэкозэпыл, тхылхэр кы-ратыгъагъэх. ЯкIэлэ нахыжъ шIухъафтынхэр кызырэгъагъэ-шъошагъэхэм ны-тыхэм агу кы-дищэягъэу хэтыгъэх.

А лэзхьаным кIэлаклэхэр лэ-шэу кIэхьопсыщтыгъэх летчик хьунхэм. Зубери авиациер ихьо-псэпIагъ, ар кыдэхумэ еж нахь насыпышIо дунаим темытынэу кыыщыхъуштыгъ. Джары Зубер Грознем дэтыгъэ апшъэрэ летнэ училищым зыфичIэхьагъэр.

«Сятэ кызырэгъотыщтыгъ-гъэмкIэ, сятэжъ бэлахыбэ рагъэ-щыгъ, — еIо Фатимэ, — ау сы-дэу хьуми, имылажэ зэрэпIау-хьэгъагъэр судкIэ къаушыкыа-тыжыгъагъ. Сятэжырэ сяне-жырэ Тхьэм сабыи 8 кьариты-гъагъ — кьуищырэ пхъуитфырэ, пшъэшъэжыехэр гъэшIэ кIыхьэ хъугъэхэл. Зэшхэм анахыжы-гъэр Зубер, ащ нахы илэсищы-кIэ нахыкIагъ Салихь, сэ сятэу

Сахьидэ 1931-рэ илэсым кьэ-хъугъ. Сятэ ышынахыжъ икIоды-кIэ хъугъэр зэригъашIэ шIоигъоу Зубер зэолIэу игъусагъэхэм яд-ресхэр зэригъэгъотхи, афэтхагъ. Зэо мэшIуаеи хэтхэу фашистхэм язэхэгъэтэкъон ишъыпкъэу пы-лыгъэхэм, аджалым ынэгъу кIа-плэзщтыгъэхэм кьагъэхыгъэ джэуапхэм узыгъэрэхьатын гори кьахэщыщтыгъэп.

Щыкъ Зубер кыдэзэогъэ ныб-джэгъухэу Петр Чучевымрэ Три-евскэмрэ Сахьид кыфатхыжы-гъэ писъмэм мырэуштэу итыгъ: «... Мы илэсым, бэдзэогъу ма-зэм и 31-м, зэо пхъашэу фашист техакIохэм адашIыгъэм лыблэ-нагъэм ищысэ кыгъэлъагъозэ, тиныбджэгъу хьалэлэу Щыкъ Зу-бер щыфэхыгъ. Ар зэрищыкIа-гъэм тетэу дгъэтIылыжыгъэ. Ащ ыцIэклэ оккупантхэм шхьас гори афэтымышIэу аджал машIор атет-экъонэу, ТекIоныгъэр кыдэтхы-нымкIэ тызышхьамысыжынынэу тхьэлъанэ тэшIы».

«Зубер зэфэх нэуж Жьогъо Пльжыным иорден кызырэгъа-гъэшъошэгъагъэр сятэ кыфатхы-гъэ писъмэм итыгъ, — кыти-луагъ Фатимэ. — Ышынахыжъ фэдэу, сяти офицерэу дзэм хэ-тыгъ, летчикэу еджэгъагъ. Сянэ, Хъарит, илэсыбэрэ кIэлэгъаджэу Iоф ышIагъ, джы пенсием щыI».

ТекIоныгъэхэм ия 65-рэ илэс игъэкIотыгъэу тицIыфхэм хагъэунэфыкIыгъ. Ар кытфидэ-зыхыгъэхэр агу кьагъэкIыжы-гъэх. Щыкъ Зубери ыпсэ ытыгъ непэрэ мамыр щылакIэр тилэным фэшI. Ащ фэдэ цыфхэр егъашIэ-ми ашыгъупшэщтхэп.

БРАНТИЭ Казбек.

Заор тхьамыкIагъу, нэлат етэхы

ЯтIонэрэ дунэе заом тхьамы-кIагъоу цыфмэ къафихыгъэр гъунэнч. Непэ кызынэсыгъэми тэрэзэу тшIэрэп ащ цыфэу хэ-кIодагъэр, зыдэхъугъэр амыгъэ-унэфыгъэу щытыр зыфэдизыр. Заор кызыежым тичылэу Къун-чыкьохъаблэ, адрэ къуаджэмэ афэдэу, зыныбжыкIэ зытефэрэ хъулыфыгъэу дэсыгъэр экIэ дзэм ащэгъагъ. Ахэм ахэфагъ бзыл-фыгъэу Пэнэшу Гошсэхъуи. Чы-лэм кыдэнэгъагъэр бзылф-гъэхэмрэ лыжъ нэбгырэ зауэрэ ныIэп. Зинасып кыхыи кьэзы-гъээзжыгъэр мэкIэ дэдагъ, зила-хьыл благъэ заом хэмыкIодэгъэ унагъо чылэм дэсыгъэп Iоми сыхъукоуэнэп сшIошIы. Заом хэ-лэжыагъэхэу кьэзыгъээзжыгъэ-мэ ащышэу зы нэбгыри непэ ти-чылэ кыдэнэжыгъэп, Пэнэшу Гошсэхъуи ахэм ауужыпкьэрэу идунай ыхъожыгъ, Тхьэм джэ-нэтыр кырет.

Заом илэзхьан тичылэ нэмыщ-хэр (зым ахэр румыныгъэх, адрэм чехыгъэх еIо) кыдэхъэ-гъагъэх. Ахэр зыфэдагъэхэр сэ икьоу кьэсшIэжырэп, ау авто-матхэр алыгъэхэу унагъохэм алу-хьэхэти, тхьэ, щэ, чэты, кIэнкIэ зыфэпIоштхэр зэралахыщтыгъэ-

хэм сыщыгуау. Тэ таджыи кыи-лухьэхэти, тичэтхэр шIуабзыхэ-ти, тэнэ кыратыщтыгъэх ашхы-щтыр афишынэу, щэджэгъуа-шхэм ехъулIэу афигъэхъазыр-нэу кыффагъэпытэщтыгъэ.

Ахэр тичылэ зыдэкIыжыхэм тэтыхэр кыдахьэхэи дэсыгъэх. Тэ тиунагъокIэ чылэ гъунэм, мэзым (КIэтыкукIэ еджэх) типэблагъэу тыщысыгъ, ар лэзшэу зэхэкIыкыа-гъэу, ухэхьанкIи ухэкIынкIи мы-псынклэагъоу щытыгъ. Тихатэмэ шыкухэм пулеметхэр арытхэу дзэкIолIхэр ахэсыгъэх. Чэщырэ мэзым пулеметкIэ хаощтыгъэх, рэхьатыщтыгъэхэп.

Мафэ горэм машинэкIэ офи-церхэр къаклохи, дзэкIолIхэр акIыгъухэу кытпэгъунэгъу мэ-зыр ауплэкIугъ. Зэхэгъушылэ-жыгъэх, зыгорэхэр зэрэрахъу-хьэрэр кэпшIэнэу щытыгъ. Ари шIэхэу кьэнефагъ. Пыим пэуцу-жынынхэм, хэгъэгум рафыжы-ным, шхьафит щыIэклэ-псэукIэм тыфэкIожыным апае нэбгырэ пэлч фэлъэкIыштымкIэ ишIуа-гъэ кыгъэкIон зэрэфаер цыф-хэм кьарауагъ, ащ пае шIэгъэн фаери кьагурагъэуагъ.

ЯтIонэрэ мафэм чылэм дэххэр

зэкIэ ошыхэмрэ пхьэххэмрэ алыгъэхэу мэзым хэхагъэх чыи-хэр метритIу ялэагъэу метрипII акIыкыагъэу кьагъэхъазырынхэу. ЯхэмкIэ окопхэр агъэпытэнхэ мурад ялагъ. Джауштэу мэфэ зау-лэрэ мэзым Iоф кыыщытшIагъ, мэзыри умышIэжынынэу хъугъэ. МашинэкIэ ухэхьани кыыщып-кIухьан плээкIынэу ашыгъагъ.

КIэтыкум кыголь мэзэу Пхьэ-пытэкIэ тызаджэщтыгъэри джащ фэдэу тыраупкIыгъагъ узэхъопсэ-н фэдэу чи пчэгъуи хэтымыгъотэ-жы охъуфэкIэ. Чыйхэу дгъэхъа-зырыгъэхэр зэкIэ машинэхэмкIэ дзэкIолIмэ Iуашыгъэх, зыдаща-гъэхэр кьэсшIэжырэп. Джау-штэу тичылэ щышхэу заом амы-щагъэхэм, тэри, кIэлэ Iэтахъоу чылэм дэсыгъэхэм, ТекIоныгъэр нахь псынклэу кызырэгъахыным тилахэ зэрэтфэлъэкIэу хатлхьэ-щтыгъэ.

Пыир тичылэ зыдафыжы-ми, ащ ыужыкIи IофшIэнэу щы-лагъэр багъэ, ау цыфышхьэр икыуштыгъэп. А IофшIэн пстэури бзылфыгъэхэмрэ лыжыхэмрэ, тэщ фэдэ кIэлэ Iэтахъоу тшIгъэ илэыгъ, кыныгъ, ау тэ тымышIэ-мэ зышIэн щылагъэп. Тыздагъа-клорэм тыкIоштыгъэ, тызIуагъа-порэр дгъэцакIэщтыгъэ, тлэкI кыхыырэмкIэ тызышхьасы-жыгъэп.

Iоф зышIэн зылъэкIынэу чы-лэм дэсыгъэхэр зэкIэ лажэщты-гъэх, чIыгур ажэоштыгъэ, чыла-пхэр ащ халхьэщтыгъэ. Техни-кэр щылагъэп, цухэр, шыхэр икыу-щтыгъэхэл, чэмхэр пхьэлэшэхэм аклэшэщтыгъэх. Ари имыкыоу цыфхэм пхьэлэшэхэр акъудыизэ жэоштыгъэх. КьэкIыгъэ лэжы-гъэр зэкIэ Iэклэ Iутхыжыщтыгъэ. Лэжыгъэ хьасэхэр Iахь-Iахьэу унагъомэ атырагуашэщтыгъэ Iуахыжынынэу, кьэтыугъоижырэ лэжыгъэр кьэралыгъом раты-щтыгъэ.

ТиунагъокIэ нэбгырэ пшIыкIу-х тыхъуштыгъэ, нэбгырэ пшIыкIу-тум тызэш-зэшыпхъугъэх. Тятэу Исмахьилэ заом хэкIодагъ, сшы-нахыжыгъэу Пшышъэукуанэ фин-скэ заом ащи кыгъээзжыгъэп. Сшынахыжыгъэу Ибрахьимэ заом хэлэжыагъ, ыльэкъуитIу сэкъат-хэу кыгъээзжыи, идунай ехъо-жыфэ ахэм агъэгумэкIызэ кы-хыгъ.

Заор сыдигъокIи тхьамыкIагъу, ащ зышIэныгъэ хэзылхьэрэр, сэкъат хэхъухьэрэр цыф милли-он пчъагъ. Зэо мэхъаджэм ТекIо-ныгъэр кызышчыдахыгъэр илэс 65-рэ зыщыхъугъэм ехъулIэу ащ фэдэ тхьамыкIагъоу тицIыфхэм апэкIэ кымыкIыжынынэу есэIуа-лэ. ТищыIэныгъэрэ тишхьафи-тиныгъэрэ кытфэзыухъумэхэзэ зыпсэ зытыгъэхэр цыфхэм яшIэжэ егъашIэми щыхэмыкIокIэжы-нынэу, ягугъу дахэкIэ ашIы зэпы-тынэу афэсэлэ.

ХЪАУДЭЖЪО Мос.

ДахэкIэ сыгу кьинэжыгъ

Цыфэу лыгъэныгъэ зы-фэтшIыхэрэр егъашIэм щыIэных кытшIошIы, ау, гухэкIыми, тIэкIу-тIэкIузэ ахэр тIэкIэкIы. Джары тинахыжыгъэхэм «шъугузажэу шIу шъу-шIэнымкIэ» зыкIаорэр. ГъашIэр кIако, игъо уимыфэнкIи щынагъо. Бзылфыгъэу зигугъу кьэсшIымэ сшIоигъор непэ кытхэтыжыгъэп, мы илэсым ищылэ мазэ идунай ыхъожыгъ, ау шIукIэ, дахэкIэ пстэуми агу кьинэжыгъэ цыф.

Нэгъой Розэ исабыи-гъо зэо лэзхьаным кыи-хиубытагъ, кыным кыи-ухъагъэп. Ар 1940-рэ илэ-сым кьэхъугъ. Зэо ужым апэрэ кIэлэгъаджэу хэ-кум ыпIугъэхэм ащы-щыгъ, илэс 40-рэ къуа-джэу ПшыжыкIагъэ дэт гурыт еджапIэм щылэ-жыагъ. Цыф дахэщтыгъ, джащ фэдэуи хъупхъэ-щтыгъ, ихьалэлыгъэ гъу-нэнчъагъ, сэмэркъэушхо хэлъыгъ, гущылэ шэрыо-хэр ышIынхэри икIэ-сагъ. Пхьэшагъэу кыха-фэрэр зымыкIасэхэми уарихьыллэщтыгъ, ау зэ-рэзафэм ыщэфыжыщ-тыгъ. ЕтIани ар бэрэчэ-тыгъ, ылэшхьитIукIэ цыфхэм афишIэрэм гу-хахэ хигъуатэщтыгъ.

Розэ сятэшыпхъугъ, «фыжэ цыкIукIэ» те-джэщтыгъ. СышIыкIузэ ащ нысхъапэу кыситыгъа-гъэр непэ кызынэсы-гъэм сщыгъупшэрэп. Кысфилуатэщтыгъэхэри дэгъоу кьэсшIэжыкы. Зэо ужым Хьатыгъужыкыое гурыт еджапIэм осе, ош-хи, псынжыи ямыIэу зэ-рэкIоштыгъэхэр, гъаблэм игъом кынынэу алъэгъу-гъэр кыIотэжыщтыгъэх. Ащ фэдиз хьазаб хэты-гъэхэми, еджэныр зэрэ-чIамыдзыгъэм, еджапIэр кызырэгъахыгъэм рыгу-шхоштыгъ.

Джыри псаоу кытхэ-тыгъ ежэ фэгъэхыгъэу кьэстхынэу сыгу кыи-зехьэм, ау игъо сифа-гъэп, игъонэмысэу иду-най ыхъожыгъ. Щымы-лэжыми, дахэкIэ сыгу кызырэгъахыгъэр сыбзэ кызырэгъахыгъэр кыисымы-лэжыкIын слээкIыгъэп.

БЗЭДЖЭЖЪЫКЪО
Фатим.

Сурэтым итыр: Нэгъой
Роз.

2010-р — КІЭЛЭГЪАДЖЭМ и ИЛЬЭС

Ригъааджэхэрэм гуфэбэныгъэшхо афыри

Лъэпкъ проектэу «Гъэсэныгъэр» зэрэпырашхэрэм ишлуагъэкӀ Адыгеим, зэрэхгъэгъу фэдэу, гъэсэныгъэм исистемэ уахътэм диштэрэ зэхьокӀыныгъэхэр шыфэхуэх, кӀэлэгъааджэм уасэу фашырэм зыкье-лэты. Гъэсэныгъэ зышарагъэгъотырэ учрежденихэм ИофшӀлӀкӀ пэрытыр ачагъэфедэ, кӀэлэеджакӀохэмр кӀэлэгъааджэхэмр япшгъэрылхэр нахь дэгъоу зэрагъэцӀлӀштхэм тегъэпсыхгъэ амалхэр зэрагъэгъотых.

Дунаим тет сэнэхьатыбэмэ ялгытыгъэмэ, ренэу анахь мэхъанэшхо зэратэу шытыгъэр кӀэлэгъэджэ ИофшӀлӀныр ары. Шум, зэфагъэм узэрафэлэжъэн фаем ишыхъатэу лъэхъэнэ пстэуми ар шытыгъ. КӀэлэгъэджэ шыпкьэу, цыфыгъэшхо зыхъалым кӀэлэцӀыкӀлхэр шӀэныгъэм фешцх, ИофшӀлӀным фегъасэх, гушшысэшхуэху ыкӀи ежъ-ежырэу хэкӀыплӀ горэхэр къагъотышхуэху ныбжьыкӀлхэр еплух.

Тиреспубликэ икӀэлэгъэджэ пзырхтхэм зэу ащыш Адыгэ республикэ гимназием ублӀпӀлӀ классхэм ащезыгъэджэрэ Мац Марыет Казбек ыпхъур. Ма-

рыет зысшӀэрэм къышгъэгъагъэу исэнэхьат фэгъэхыгъэу дэгъу нэмыкыкӀлӀ игугъу къашыгъэу къэсшӀэжырэп. Ригъэджэр кӀэлэеджакӀохэм къагъотышху зыхъукӀлӀ, гуахъо хегъуатэ, ежъ иехэм фэдэу гуфэбэныгъэ зэрафырилер ренэу къыхъышху.

Марыет БлащӀпсынэ гурыт еджаплӀр къызеухым, сэнэхьатэу къыхихышхымкӀлӀ джэн-джэш илагъэп, сыда плӀмэ янэу Фатимэ кӀэлэгъэджэ лӀпӀлӀасэу ильэс 25-м ехъу БлащӀпсынэ гурыт еджаплӀм Иоф шишлагъ.

КӀэлэгъэджэ сэнэхьатым урылжъэныр зэрэмыпсынӀкӀлӀр къыгурылӀозэ, 1984-рэ ильэсым Мыекьуапэ дэт кӀэлэгъэджэ училищым Марыет чӀэхьагъ. Еджэныр къызеухым, селоу Келермесскэм ИофшӀлӀныр шыригъэжыагъ. Ащ шылажъэзэ Адыгэ кӀэралыгъо кӀэлэгъэджэ институтым чӀэхьажыи, филологие факультетыр къыу-хыжыгъэу непэ къызнэсым гъэхьагъэхэр ышӀыхъэзэ ыпӀкӀлӀ лъэкӀуатэ.

— Шыпкьэу плӀощтмэ, кӀэлэгъэджэ сыхъунэу сянэ-сэтхэр фэягъэхэп, — еӀо Марыет. — «Зы кӀэлэгъааджэ тилӀшгъ,

тфекъу», сянэ пае ыӀощтыгъэ сятэ. Арэу шытми, сядӀлугъэп, сигухӀэлъ зӀблэсхъугъэп, сыгурихьырэ сэнэхьатым сыфеджагъ. Сиапэрэ кӀэлэгъэджагъэу Хъурэнэ Людмилэ ренэу шысэтэхыплӀэу силагъ, непэ къызнэсыгъэм шӀукӀлӀ сыгу къынэжыгъ. ИкӀлӀрыкӀлӀу сэнэхьат къыхъсхын фаеу хъугъагъэми, лъагъоу сызытетым сытекӀышхыгъэп. Сыда плӀмэ цыф дэгъухэм Иоф адэсшӀлӀнэу синасып къыхъыгъ. Непэ къызнэсыгъэм Келермесскэм щезгъэджагъэхэм дахӀкӀлӀ агу сыкӀэ-кыжыи, зэхъахъэр ялӀхъ хъумэ ренэу сарагъэблагъэ, сэри сигуапэу сиӀофшӀлӀгъугъэхэм, егъэджагъэхэм салӀкӀлӀ. Джарэуштэу дахӀкӀлӀ агу укӀэ-кыжыу, уащымыгъупшэ хъумэ, сэркӀлӀ ащ нахь гушлуагъо шыӀлӀп.

2001-рэ ильэсым къышгъэгъагъэу Марыет Адыгэ республикэ гимназием ублӀпӀлӀ классхэмкӀлӀ кӀэлэгъааджэу Иоф щешӀлӀ. Коллективэу зыхъатым дэгъоу гурӀо, шӀхъэкӀлафэ къыфашыи. Ильэс пчӀагъэм кӀэлэгъааджэхэм яметодическӀ объединение ипӀэчагъ. КӀэлэцӀыкӀлхэм урокыр нахь гу-

рыӀогъошӀу къызэрафэхъушхым тегъэпсыкыгъэ нэрылӀэгъу лӀпылӀэгъухэр егъэфедэх, джэгукӀлӀ шъуашэм илӀ ИофшӀлӀнхэр афызэхешх. Джыдэдэм апэрэ классым ис кӀэлэеджӀкӀо 24-р регъааджэ, зӀкӀлӀри адыгъ, зы чӀэчӀн ахӀс. Арышгъ, внекласснэ сыхъатхэр илӀэу яцӀыкӀлугъом къышыублагъэу адыгэ шӀэн-хабзэхэр кӀэлэцӀыкӀлхэм зэрахилхъашхтхэм пылӀ, яхӀгъэгъу, яреспубликэ шӀу альӀэгъунхэм, патриотхэу шытынхэм ахэр фегъасэх. КъӀлогъэн фае гимназием зышылажъэрэм къышыублагъэу Марыет сменитӀоу Иоф зэришӀлӀрэр, продленкэм къанэхэрэм адӀлажъэ. УнэмкӀлӀ десэу аритыгъэхэр арегъэшӀыжыи, цагум рещыхъш, джэгукӀлӀ зэфӀшхъафхэр кӀэлэцӀыкӀлхэм афызэхешх, зарегъэгъэпсэфы.

Ильэс 24-м къыкӀоцӀ ИофшӀлӀнӀкӀлӀ лӀпӀлӀэсэныгъэшхо хӀлӀэу, гъэхъэгъэшӀлхэр ышӀыхъэзэ зэралажъэрэм пае Мац Марыет къыхагъэши, бэмышӀлӀэу «УФ-м гъэсэныгъэмкӀлӀ ИофшӀлӀ гъэшлуагъ» зыфиӀорэ бгъэхалхъэмрэ Шытху тхылӀрэ къыфагъэшхошагъэх. Ащ ыпӀкӀи шытху тхылхэр пчӀагъэрэ къыфагъэшхуашхуэху къыхъыгъ.

— Лъэшэу сигуапэ хъугъэ сиӀофшӀлӀкӀлӀ уасэ къыфашӀи сыкъызэрэхагъэшхыгъэр, — еӀо Марыет. — АщкӀлӀ лъэшэу сафӀраз тиеджаплӀ ипашӀэу КыкӀ Нурьет, сызыхът кӀэлэгъэджэ коллективым, сикӀлӀэеджакӀохэм янэ-ятэхэм. ЦӀлӀ лъапӀлӀу къысфагъэшхошагъэр тапӀкӀи

къызэрэгъэшхыпкьэжышхым сыпылӀышт. Сэ сызрӀеплӀы-рӀэмкӀлӀ, кӀэлэцӀыкӀлхэр шӀу умылӀэгъухуэу мыщ фэдэ лъа-гаплӀм ныбжыи унэсын плӀэ-кышхтӀп. Апэрэ кӀэлэгъааджэр зыфӀдэм, ащ шӀэныгъэу аритырэм елгытыгъ тапӀкӀлӀ клас-сыр зыфӀдӀштыр, шӀэныгъэу кӀэлэеджакӀохэм ялӀштыр. Езгъэджагъэхэм ащышхэм пчӀа-гъэрэ дышгъэ, тыжыи ме-дальхэр къахыхъуэу къыхъкӀы. Ахэм ренэу сагъэгъушхо, уш-тынхэр атыхъ зыхъукӀлӀ саф-гумӀкыи, ягъэхъагъэхэм салӀэ-плӀэ.

Цыфым ежъ ыгукӀлӀ зыфӀ-щӀгъэ сэнэхьатыр ылӀ къызы-ригъахъӀкӀлӀ, ащ гуахъо хи-гъуатэзэ рӀлажъэ. Джащ фэдэ цыф Марыети. Джырэ лъа-хъаным кӀэлэгъэджэ сэнэхьа-тыр анахь къынхэм зэрашхы-щыр къыгурӀломи, кӀэлэеджа-кӀохэм Иоф адишӀлӀныр икӀлас, «иӀофшӀлӀн Тхъэм къыфигъэ-хъугъ» зыфӀлохэрэм ащыш.

— ЫпӀкӀлӀ зэрэшытыгъэм фэмыдэу непэ кӀэлэгъааджэ-хэм мэхъанэ гъэнӀфагъэ араты зэрэхъугъэм, уасэу афашырэм зыкъызэрӀлӀыгъэм уимыгъэ-гушӀон плӀэкӀырӀп, ащ кӀуачӀлӀ къысеты, — еӀо Марыет. — КӀэлэеджакӀохэм шӀэныгъэу о пӀкӀлӀлӀыр яптыжыиыи, уишлуагъэу къызэрӀкӀорэр шӀлӀэу, къыодӀлунхъ алӀэкӀлӀу зыбгъа-сэхӀкӀлӀ ыкӀи ар къыдӀхъуэу зы-хъукӀлӀ, зымыуасэ шыӀлӀ.

КИАРЭ Фатим.

СурӀтым итыр: Мац Ма-рыет.

Тезыхыгъэр Ізигъынэ Аслъан.

ДИН ИОФЫГЪОХЭР

ЗэгурыӀоныгъэм, зэдӀлӀэжъэныгъэм афӀэгъэхъыгъагъэх

Къалэу Баку шыкӀуагъ кӀэ-ралыгъо 46-мэ ялӀыкӀохэр, ядинлӀжъ пашӀэхэр зыхӀлӀэ-жъгъэхэ Дунэе саммит.

— Ащ мэхъанэу илӀр кӀэ-зыушыхъатыхэрэм ащыш, — еӀо Иофтхъабзэм рагъэблӀгъэ-гъэ муфтиеу Емыж Нур-бий, — Патриархэу Кирилл, Папа Римскэм игуадзэ, зӀлгъа-шӀлӀр нэмыкӀ динлӀжъ пашӀэхэр ащ къызэрӀкӀолӀгъагъэхэр. Саммитым имэхъанэ кыӀлӀ-тыгъ Азербайджаным и Пре-зидент ащ зэрӀхӀлӀжыагъэми.

Иофтхъабзэм ипӀэублӀм ащ къышызӀлукӀлагъэхэр шагъэ-гъозагъэх кӀэралыгъо зэфӀ-шхъафхэм япашӀхэм, УФ-м и Президенти ахӀтэу, шӀуфӀс те-леграммэу къагъэхъыгъэхэм. Ахэм къащыхагъэшхыгъ Дунэе саммитым тапӀкӀлӀ тикъӀэралы-гъохэм шлуагъэу къафӀзыхышхт Иофыгъохэр шырахъухъанху, мамыр псзукӀлӀм иамалхэм ахи-

гъэхъонэу зэрӀшыгугъыхэрэр.

— Дунаим шыхахыгъэ дин шхъӀлӀплӀымэ, — къелуатэ муфтиим, — арылажъэхэрэм азыфагу зэгурыӀоныгъэ илгы-ным иамалхэр, ащ къыфӀкӀо-гъэным мэхъанэу илӀр, тиныб-жыкӀлӀхэм яплун ары Иофыгъо шхъӀлӀэхуэу мы зэфӀсышхом шышытыгъэхэр. Мыщ къышы-гушылагъэхэм къыхагъэшхыгъ дин пстэури Алахъталэм ыджъ къызэрӀкӀырэр, цыф зэхӀдз тимиӀлӀу тӀлӀ зӀкӀлӀдзагъэу ду-наим тызэрӀшылӀжъэн, ныб-жыкӀлӀхэр тплунхэ, тылӀжыи-хэ зэрӀфаер.

ТигушыӀлӀгъу къызэрӀлуа-гъэмкӀлӀ, мы саммитым шызӀ-даштагъ дин шхъӀлӀплӀлӀу ду-наим шалгытэхэрэм (чыристан диныр, быслымӀныр, иудаиз-мэр, буддизмэр) язӀдӀлӀжъэн зэхӀсӀэгъэным фэгъэзгъэшт Совет агъэнӀфӀнэу, арэуштэуи ашыгъ. Ащ пӀэцӀныгъэ дыз-

рахъашт Патриархэу Кириллрэ Азербайджаным ишейхр. Джащ фэдэу, мыщ шыхадзыгъ исполкомэу ренэу Иоф зышӀлӀ-щыти. Ащ итхъаматэу агъэнӀ-фагъ Владислав Чаплиныр — Патриархэу Кирилл илӀпылӀ-гъур. НэмыкӀ динхэм арыла-жъэхэрэм ялӀыкӀохэр ащ иго-дзӀштых.

— Непэ дунаим гумӀкӀы-гъоу къышхӀокӀлхэрэм, — еӀо муфтиим, — диныр яушхъа-гъоу, ащ рыгъуазэхуэу аӀозэ мы-хъо-мышӀлагъэхэр зезыхъэх-рэм, лажъэ зымылӀ цыфхэм тхъамыкӀлагъоу къафӀзыхыи-рэм тазэрӀпӀэуцужыи фаер зӀ-кӀлӀ кӀэгъушылагъэхэм хагъэун-фыкыгъ. Уахътэр зэрӀмӀкӀа-гъэм къыхъкӀыкӀлӀ, Кавказым икыгъэ муфтийхэм гушыӀлӀр къанэсынэу хъугъэп, ау ащ къышытӀонэу дгъэхъазыр-гъэхэр кӀэдгъэнагъэх, мыщ фӀ-дэ органэу хадзыгъэхэр тигу-

мӀкӀхэм ашыгъуазэхэ хъуным, зэфӀхъысыжъ тхылӀэу агъэхъа-зырышхым къышыдалгытӀн-хэм пае. Лъэшэу динлӀжъхэм тигуапэ хъугъэ дунэе мэхъанэ зилӀ мы зэхӀсӀгъэ купыр шыӀлӀ зэрӀхъугъэр, мамырныгъэр гъэ-птытӀэгъэнымкӀлӀ, экстремизмэм, терроризмэм апӀэуцужыгъэ-нымкӀлӀ ащ ишлуагъэу къӀкӀонэу тэгугъэ. Мыщ фэдэ дунэе сам-мит ильэсым зӀ чӀэзы-чӀэзыоу кӀэралыгъо зэфӀшхъафхэм ащырагъӀкӀокӀызэ ашӀынэу а зэфӀсышхом шызӀдаштагъ. Къыхъашт ильэсым динлӀжъ-хэм я Дунэе саммит Армени-ем шызӀлуагъӀкӀлӀнэу къыкӀлӀ-лӀлӀгъ ащ и Патриарх.

***

Адыгэ Республикэм ыкӀи Пшызэ шӀолхэр ащыпсэу-рэ быслымӀнхэм ямуфтиеу Емыж Нурбий хӀлӀжыагъ ящ-нӀрӀу ЧӀӀӀн Республикэм икӀлӀ-лӀ шхъӀлӀ шырагъӀкӀокӀыгъэу форумэу дин зэфӀшхъафхэм язӀдӀлӀжъэныгъэ иамалхэм афӀгъэхъыгъагъэм.

— ІӀкыб кӀэралыгъо пчӀа-

гъэмэ ялӀыкӀохэр ащи хӀлӀ-жыагъэх, — еӀо муфтиим. — Цыф лӀӀпкьхэр, дин зэфӀ-шхъафхэм арытхэр мамырӀу зӀдӀлӀжъэнхэм, сыд фӀдӀр лъа-ныкӀокӀи мыхэм азыфагу зӀ-дӀлӀжыиыгъэ, зэгурыӀоныгъэ илгыным кӀэралыгъохэр нахь зӀпӀблагъэ зӀришӀлӀштхэр, кӀо-чӀлӀ гъэнӀфагъэу ялӀэу тимамыр шыӀлӀкӀлӀ шынагъоу къыфӀзы-хыхэрэм тапӀэуцужыиыи тлӀэ-кыным ар изы амалэу зэрӀ-щытыр — джахэр ары гушшысэ шхъӀлӀу форумым иӀофшӀлӀн хӀлгыгъэхэр.

Форумым къырагъэблӀгъа-гъэх динлӀжъхэм ямызакъоу, шӀэныгъэлӀжъхэри, кӀэралы-гъо ИофшӀлӀхэри. Муфтиим къызэрӀлуагъэмкӀлӀ, ащ иӀоф-шӀлӀн хӀлӀжыагъ ыкӀи къышы-гушылагъ Темыр Кавказым идинлӀжъхэм я Координацион-нэ совет ипашӀэу Бердиев Ис-махъил. Мы регионым гумӀ-кыгъоу илхэм, ахэм язӀшӀо-хын иамалэу шыӀлӀхэм ар къа-тегушылагъ.

ЖАКӀЭМЫКӀО Аминт.

Зэхэзышагэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

Къыдзыгъэкырэр:
Адыгэ Республикэм
лъэпкэ ИофхэмкIэ,
IэкIыб къэралхэм
ащыпсэурэ тилгэп-
къэгъухэм адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар жьу-
гъэм иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

Редактор
шхьалэр

ДЭРБЭ
ТИМУР

**Редакциер
зыхэшIэр:**
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыгъ зы-
хырэ секретары:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зышаушыхьаты-
гъэр:**
Урысые Федерацием
хэутын ИофхэмкIэ,
телерадиоэкътын-
хэмкIэ ыкIи зэлы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чIыплэ гъэоры-
шIанI, зэраушыха-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым къыхиу-
тыхэрэм мышгъып-
къагъэу къахафэ-
хэрэмкIэ къэзыт-
хыгъэхэм пшъэдэ-
кIыжэ ахьы. Къа-
тхэхэрэмрэ гъэзе-
тым шылажэхэр-
рэмрэ яеплъыкIэ
зэтемыфэн ылгэ-
кIышт. Гъэзет-
еджэхэм къыт-
фагъэхырэ тхы-
гъэхэр зэхэтфы-
хэрэп ыкIи къэ-
зытхыгъэхэм
аIэкIэдгъэхьа-
жыхэрэп.

Зышыхаутырэ
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
6156
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1586

Хэутыным
узшыкIэтхэнэу шьт
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
ЗышыкIэтхэгъэхэ
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00

Дышъэр къэзыхьырэм уегъэгугъэ

Урысыем икьуаджэхэм яныбжьыкIэ-хэм спорт лъэпкэ зэфэшъафхэм-кIэ язэнэкьокьухэу Самарэ хэкум шыкIуагъэхэм самбэмкIэ дышъэ ме-далыр Чэсэбий Абрек къащыдихыгъ. 2008 — 2010-рэ ильэсхэм УФ-м изэ-нэкьокьухэм самбэмкIэ ащыбанзэзэ гъогогуищэ джэрэ медалыр къы-фагъэшшоагъ. Дышъэ медалым «къыщиухъэу», къыдихын ымылзэ-кIыштэу бэмэ алытэщтыгъэми, Пэнэжыкыуае шаплугъэ нарт баты-рыр Европэм иныбжьыкIэхэмкIэ чем-пион хъугъэ, икьоджэ гупсэ бэмы-шIэу къыщыфэгъушIуагъэх.

— Абрек, Урысыем и Къыблэ игольыр изэ-ИукIэгъухэм я 2 — 3-рэ чIыплэхэр къащыпхьы-хэу къыхэкIыгъ. Дунэе турнирэу Ялтэ цы-кIуагъэм ятIонэрэ чIыплэр дзюдомкIэ къыщы-дэпхыгъ. Сыда ар къызыхэкIырэр? КIэух бэнэ-гъухэм зафэбгъэхьаырыныр къыбдэхьурба?

— Ар упчIэ хьылъ. Сэри джэуапыр къэз-гъотын сымылзэкIэу уахьтэ къысэкIугъ.

— Уианэрэ тренерэу Хьабэху Адамэ къы-сиIуагъэр сэ сизакъон зыгъэиIагъорэр. Уры-сыем ичемпион умышхузэ, Европэм идышъэ медаль къыдэпхыгъ.

— Хэгъэгум ичемпион сымыхуэгъэми, Уры-сыем ихэшыпыкIыгъэ командэ сашти, къалэу Кстово уплъэкIун зэIукIэгъухэр шытиагъэх. Дышъэ, нэмыкI медальхэр Урысыем изэнэкьо-къумэ къащыдэзыхыгъэм бэнэгъухэр къашIос-хыгъэх, кIэух уплъэкIунхэм тренерхэм сэры къащыхахыгъэр.

— Грецием икьалэу Салоники Европэм иныбжьыкIэхэм самбэмкIэ язэнэкьокьу ды-шъэ медалыр къыщыпхьыгъ. ЗэIукIэгъухэм ащыщэу анахь къин къыпщыхуэгъэр къы-талоба.

— Къин зыхэсымылзэгъуагъэ бэнэгъухэм къахэкIыгъэп. Медальхэр къыдахыхэ зэрэ-шIонгъор ятренерхэми къалоштыгъ. Грецием, Молдавием, нэмыкIхэм ябэнакIохэм сатекIуи, финалым сыщыIукагъ Грузием къыкIыгъэм. Ащ сытекIоныр нахь къысэхьылзэкIыгъ.

— Пчъагъэр зэрэIкIоштыгъэр къэошIэжыа?

— Бэнэгъур егъашиI сщыгъупшэжыщтэп. Пчъагъэр зэрэIкIуагъэщтыгъэр: 1:1, 5:1, 6:1, 6:2. Джары къызэрэсхыгъэр.

НахьышIоу зыщыбанэрэр

— Дзюдор, самбэр, нэмыкI спорт лъэпкэ-хэр нштагъэхэм, спортсмен нэпчэ икьу-лайныгъэ нахь дэгъоу зыицгъэфедэрэр къэ-шIэгъошIон, ыуишъэфэуи къыхэкIы.

— Ущытэу убанэ зыхукIэ, узыщыхэукьо-щтыр пшIэрэп. Узэбэнырэр къыплэплъэ, ари мэгугъэ, теклоныгъэр ыхьы шIонгъу. Сэ алы-рэгъум сьителъэу сыбэнэныр нахь сикIас.

— Я 9-рэ классыр Пэнэжыкыуае къызы-

щыоухым бэрэ уемыгупшысэу Мыекъуапэ укъэкIуагъэу уцеджэс. Жьыщэу чылэм укы-дэIыгъэу непэ къыпщыхуэрба?

— Уахьтэм джэуапыр нахьышIоу къытышт. УзымыIэтышт къутамэм утеуцо зэрэмышхуштыр тикIэлэгъаджэхэм, тренерхэм зэп къызэрэ-та-Iуагъэр. Гугъэ уимылэу уапэкIэ улъыкIотэн плъэкIыштми сэ сшIэрэп. ЗэкIэри хьырахьы-шэм фэдэу зэпхыгъэх. Чылэм бэнэкIэ ама-лэу щызэзгъэгъотыгъэр лъызгъэкIуагъэ сшIон-гъоу Мыекъуапэ сыкьэкIуагъ.

Тренерымрэ ыгъасэрэмрэ

— Пэнэжыкыуае зызэрэщыбгъасэщты-гъэр угу къызэрэIкIыссырэр къытфIуатба.

— Илгэсий сыныбжьыгъ самбэрэ дзюдом-рэ зафэзгъасэу зесэгъажэм. Тренерэу Хьабэху Адамэ къызэрэсэушъыиштыгъэр, шыкIагъэу къысхилъагъохэрэр зэрэдзгъэзыжыщтхэм са-зэрэфигъасэщтыгъэр егъашиI сщыгъупшэ-жыщтхэп. Урысыемрэ Адыгеимрэ язаслуженнэ тренерэу Хьот Юныс ары Мыекъуапэ сыщы-зыгъасэрэр.

— Тренерхэу Хьабэху Адамэрэ Хьот Юнысрэ зэнэIуасэх, упчIэжыгъэу зэфэхьыгъ. Къуаджэм дэс ныбжьыкIэхэм ящыIакIэ дэ-гъоу ашIэ.

— Зэнэкьокьухэм тахэлэжъэным пае Хьабэ-ху Адамэ имашинэ тыригъэтIысхъэзэ гъогу тытехьэщтыгъ. Къуаджэм удэсэу лъэкIышхо зэ-рэуимылэр зыдэошIэжы — мылькур ары къы-хэзгъэщырэ. Арэуштыу къыпфэгумэкIырэ тренерыр къэмыгъэукIытэжы пшIонгъоу алы-рэгъум ушэбанэ.

— Абрек, тизэдэгъушIэгъу къыщыхэбгъэ-щыгъэ загъорэ тренерым уемыдэIоу къызэрэ-хэкIыштыгъэр.

— Бэнэгъур зысшIуахьыкIэ, нэмыкI зэнэкьо-къухэм сахэлэжъэнэу сыфэмыеу уахьтэ къы-хэкIыштыгъ. Икьоу зысымыгъэхьаырыгъэу къысхыгъуштыгъ. Тренерым уедэIуныр на-

хьышIу — непэ ар дэгъоу къызгъурэIо. Къалэм е къуаджэм ушэпсэуми, ушгъагъухэм уалгы-хъузэ Иофым зыкIэпщэикIыныр тэрэзыхэп. Банэ зышIонгъом сыдигъуи амал къыгъотын фае.

— Сэнауыгъэ зыхэлтыр ара е зыкIуачIэ изыр ара узэбэнынкIэ нахь къыныр?

— Цыфым сэнауыгъэу хэлтыр ыгъэфедэн ымылзэкIэу къыхэкIы. КIуачIэ зиIэм нахь ебэныгъуае къысщэху.

Самбэрэ дзюдомрэ

— АР-м самбэрэ дзюдомрэ яфедерацие-хэр зэфэшъафых. Ащ къыкIырэп самбэмкIи, дзюдомкIи умыбэнэу. О ухэдагъа зыгорэм?

— СамбэмкIи, дзюдомкIи сэбанэ. Спорт лъэпкытIур зэфэшъафхэми, пэрыохуэ зэфэ-хуэхэрэп. Дзюдор нахь дахэу дунаим шалытэ. Самбэр Олимпиадэ джэгунхэм ахагъэхьанэу сэгугъэ.

— Шысэ зытенхырэ бэнакIохэр бэ мэ-хьуха?

— Дунаим самбэмкIэ гъогогу 11 ичемпио-нэу Хьасанэкьо Муратэ ибэнакIи, спортым фыщытыкIэу фыриIэри сшIогъэшIэгъоныгъ, ащ ехьылIэгъэ къэбархэр тренерхэм, спорт-сменхэм къысфалуатэщтыгъэх.

— Ныбджэгъухэр, еджэныр, ныбжьыкIэ-гъур — ахэри зэпхыгъэх.

— Дэгъу дэдэу уеджэзэ спортым уишгъып-къэу упылтын умылзэкIэуи къыхэкIы. Зыгорэ-хэм уахэдэн фаеу чIыплэ уефэ. Ныбджэгъу-шIухэр сшIэх. Спортым нэлуасэ узыщыфэхуэрэ бэнакIохэри зыщыбгъэгъупшэхэрэп. Хьатхьо-хуэ Байзэт, Псэунэкьо Аскэр, нэмыкI спорт-сменхэри сэгъэныбджэгъух, тызэгъусэуи зэнэ-кьокьухэм тахэлажэ.

— Шъуиунаго спортыр шIу зэрэщалгъ-гъурэ сшIэ. Уимедальхэм ахэбгъэхьонэу Тхэм сыпфелъIу.

— Тхьауегъэпсэу.

Сурэтым итыр: Европэм иныбжьыкIэ-хэмкIэ чемпионэу Чэсэбий Абрек.

Батырым фэгъушIуагъэх

Чэсэбий Абрек гушыIэгъу тызыфэхум ыуж Пэнэжыкыуае къыщыфэгъушIуагъэх. Чемпио-ным пае культурэм и Унэ шызэхашгъэ зэIу-кIэм къыщыгушыIагъэх Теуцожь районым иадминистрации ипашэ иIэнатIэ зыгъэцкIэрэ ХьакIмамыкьо Азмэт, АР-м физкультурэмкIэ ыкIи спортымкIэ и Комитет итхьаматэу Хьа-санэкьо Муратэ, Теуцожь районым инароднэ депутатхэм я Совет итхьаматэу Блэгъожь Нал-бий, Теуцожь районым иадминистрации физ-культурэмкIэ ыкIи спортымкIэ игъэорышIа-плэ ипашэу Хьабэху Адамэ, нэмыкIхэри. Ба-тыр ныбжьыкIэм ахэр фэгъушIуагъэх, шIухьаф-тынхэр фашIыгъэх. Нэхэе Фатимэ якIэщаклоу художественнэ самодеятельностым хэтхэм пчыхъзэхыхьэм концерт къыщатыгъ.

КIЭЛЭЦЫКIУ ФУТБОЛЫР

Нахьыжъхэр зыхэт командэхэр мэкъуогъум и 1-м Мыекъуапэ щызэдешIэнхэу шьт.

Сурэтым итыр: Адыгэкъалэ икомандэу апэрэ чIыплэр АР-м къыщыдэзыхыгъэр.

Адыгэкъалэ щыщхэр чемпионых

Клубэу «Шьо Iэгъаом» хэхьэрэ кIэ-лэцIыкIу футбол командэхэм язэ-нэкьокьухэр Мыекъуапэ истадионэу «Юностым» щэкIох. Адыгэ Республи-кэм физкультурэмкIэ ыкIи спортымкIэ и Комитет зэIукIэгъухэм зэхэщакIо афэхьугъ.

АнахьыкIэхэр зыхэт командэхэр куп-купэу гошыгъэхэу зэдешIагъэх. 1999 — 2000-рэ ильэсхэм къэхьугъэ кIалэхэм язэнэкьокьухэр гъэшIэгъонэу кIуагъэх. АР-м футболимкIэ и СДЮСШОР идиректорэу Владимир Гапонрэ зэнэкьокьухэм ясудья шхьаIэу Пэнэшъу Мы-хьамодэрэ зэралыгътэрэмкIэ, футболист дэгъу хьун зылгъэкIыштхэр кIэлэцIыкIу командэхэм ашешIэх.

Ящэнэрэ чIыплэм икьыдэхын фэгъэхьыгъэ зэIукIэгъум Кошхьэблэ ыкIи Мыекъопэ район-хэр щызэнэкьокьухэу. Кошхьаблэмэ теклоны-гъэр къыдахыгъ, ахэр ящэнэрэ хъугъэх, трене-рыр Юсуп Русльан.

Адыгэкъалэрэ Тэхьутэмыкьое районимрэ финалым щызэIукагъэх. ЕшIэгъу уахьтэр зау-хым пчъагъэр 0:0-у щытыгъ. ПенальтикIэ

НэкIубгъом итхэр зыгъэхьаырыгъэр
ЕМТИЛЪ Нурбий.